

Народна банка на Република Македонија
Сектор за супервизија, банкарска регулатива и финансиска стабилност
Дирекција за финансиска стабилност и банкарска регулатива

***ИЗВЕШТАЈ ЗА РИЗИЦИТЕ ВО БАНКАРСКИОТ
СИСТЕМ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА ВО
ВТОРИОТ КВАРТАЛ ОД 2015 ГОДИНА***

октомври 2015 година

СОДРЖИНА

I. РЕЗИМЕ.....	3
II.РИЗИЦИ ВО БАНКАРСКОТО РАБОТЕЊЕ	5
1. Кредитен ризик.....	6
1.1 Остварување на кредитниот ризик во билансите на банките.....	6
1.2 Анализа на поризичните кредитни производи (кај домаќинствата) и дејности (кај претпријатијата)	11
1.3 Капацитет на банките за апсорпција на загуби од нефункционалните кредити.....	17
1.4 Останати можни извори на остварување на кредитниот ризик	19
1.5 Стрес-тестирање – симулација на зголемување на кредитниот ризик.....	20
2. Ликвидносен ризик.....	22
2.1.1 Динамика и состав на ликвидните средства	22
2.1.2 Показатели за ликвидноста	27
2.1.3 Рочна структура на средствата и обврските	29
2.1.4 Стрес-симулации за ликвидносни шокови	31
3. Валутен ризик	33
4. Ризик од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности	36
5. Ризик од несолвентност	39
5.1.1 Показатели за солвентноста и капитализираноста на банкарскиот систем и ниво на ризичност на активностите.....	39
5.1.2 Движења и квалитет на сопствените средства на банкарскиот систем	41
5.1.3 Движења и структура на капиталните барања и слободниот капитал на банкарскиот систем.....	42
5.1.4 Стрес-тестирање на отпорноста на банкарскиот систем на хипотетички шокови	43
III.СТРУКТУРНИ КАРАКТЕРИСТИКИ, ПОЗНАЧАЈНИ БИЛАНСНИ ПРОМЕНИ И ПРОФИТАБИЛНОСТ НА БАНКАРСКИОТ СИСТЕМ.....	46
1. Број на банки и сопственичка структура на банкарскиот систем	47
2. Активности на банките	51
2.1.1 Кредити на нефинансиските субјекти.....	53
2.1.2 Депозити на нефинансиските субјекти	55
2.1.3 Останати активности	58
3. Профитабилност	62
АНЕКСИ.....	69

I. РЕЗИМЕ

Во вториот квартал од 2015 година, продолжи солидниот раст на македонската економија, без притисок врз цените и соодветното ниво на девизни резерви, поддржан од зголемената кредитна активност на банките, и покрај домашните политички превирања и присутната неизвесност околу исходот со должничката криза во Грција. Во контекст на случувањата во Грција, кон крајот на јуни 2015 година, Народната банка презеде заштитни мерки¹ со привремен карактер, заради превенција од опасноста евентуалните позначителни одливи на капитал од Република Македонија кон Грција да предизвикаат позначително нарушување на рамнотежата во билансот на плаќања и нарушување на стабилноста на финансискиот систем. Со овие мерки се придонесе и за дополнително зајакнување на отпорноста на финансискиот систем на надворешни фактори.

Во вториот квартал, вкупната актива на банкарскиот систем забележа минимално забрзан раст (и на квартална и на годишна основа), при што кредитите на нефинансиските субјекти растеа забрзано, во споредба со депозитите. Зголемената кредитна активност е „финансирана“ со користење од ликвидните средства на банките, односно со намалување на пласманите кај банките и другите финансиски институции. По забавувањето во претходниот квартал, порастот на кредитната активност на банките кон нефинансискиот сектор зајакна и во обата сектора, при што кредитната поддршка од страна на банките во поголем дел беше насочена кон домаќинствата (кварталната стапка на раст е највисока во изминатите неколку години). Депозитниот потенцијал на банкарскиот систем и натаму расте, иако промените во согледувањата на јавноста за ризиците предизвикани од внатрешно политичките и безбедносните случувања и случувањата во Грција предизвикаа послаби остварувања кај депозитната база на секторот „домаќинства“. Со тоа, зголемувањето на депозитите на банките во целост произлезе од новите денарски депозитни средства на корпоративниот сектор коишто воедно придонесоа и за намалување на рочноста на депозитниот потенцијал. Сепак, и при овие случувања, денаризацијата на банкарските активности продолжи, но малку забавено кај депозитите на домаќинствата.

Во вториот квартал од 2015 година, забрзаната кредитна активност на банките, при забавениот раст на нефункционалните кредити, доведе до мало намалување на учеството на нефункционалните кредити во вкупните кредити, на 11,5%, движејќи се во рамки на вообичаеното ниво за последните две години, помеѓу 11% и 12%. Кај претпријатијата ова учество се зголеми минимално на 16,0%, заради побрзиот раст на нефункционалните кредити во однос на кредитната поддршка. Високата стапка на нефункционалните кредити кај претпријатијата укажува на потреба од редовно следење на остварувањата, пред сè на најризичните дејности, „градежништво и дејности во врска со недвижен имот“ и „индустрија“ и преземање мерки за решавање на проблематичните изложености. Кај домаќинствата, стапката на нефункционалните кредити и натаму се намалува, главно

¹ Анализата на можните последици од случувањата во Грција е дадена во Извештајот за финансиска стабилност на Република Македонија во 2014 година, стр. 154. <http://www.nbrm.mk/?ItemID=0270211B2C2F9545B1267774C29A767D>.
Превентивните мерки се однесуваат на ограничување на капиталните одливи од Република Македонија кон грчките субјекти, и тоа само врз основа на новосклучени капитални трансакции (како што се одливите за основање друштво, вложување во хартии од вредност, вложување во документи за удел во инвестициски фондови, долгорочни заеми и слично). Целта на превентивните мерки не е да се ограничи, ниту на каков било начин да се отежни комерцијалното работење со субјектите од Република Грција, така што тековните трансакции (врз основа на размена на акции) и натаму се слободни. Банките беа должни да ги повлечат сите кредити и депозити од банките во Грција и нивните филијали и подружници во Република Грција или во странство, без оглед на договорената рочност.

поради забрзаниот кредитен раст. Растот на кредитите на домаќинствата во најголем дел е сконцентриран кај кредитите наменети за потрошувачка. Ова, при мало забрзување на годишниот раст на нефункционалните кредити наменети за потрошувачка и олеснетите услови при нивното одобрување, дава сигнали за можни растечки ризици од кредитното портфолио на домаќинствата и наметнува потреба од зајакнување на системите на банките при одобрувањето кредити наменети за потрошувачка, но и за следење на редовноста во отплата и навремено идентификување на финансиските потешкотии кај овие клиенти. Сепак, кредитниот ризик којшто произлегува од побарувањата на банките од секторот „домаќинства“ е низок, што од една страна се гледа преку ниското учество на нефункционалните во вкупните кредити, но произлегува и од самата природа на „кредитирањето на мало“, со оглед на големата дисперзираност на побарувањата на банките, како според износот, така и според бројот на клиентите.

Ризикот за сопствените средства на банките од евентуално остварување на кредитниот ризик на кој се изложени, односно претпоставена целосна ненаплатливост на вкупните нефункционални кредити, не е висок поради нивната висока покриеност со издвоената исправка на вредноста.

Ликвидноста на македонскиот банкарски систем е стабилна и на задоволително ниво, и покрај извесното намалување на ликвидната актива коешто настана во вториот квартал од 2015 година. Имено, во овој квартал, во услови на забавен раст на депозитите, зголемената кредитна активност на банките беше финансирана со намалувањето на ликвидната актива. Овие движења предизвикаа благо намалување на показателите за ликвидноста, коешто беше поизразено кај показателите за денарската ликвидност, но предизвикаа и поместувања во структурата на средствата и обврските според преостаната рочност, поточно намалување на средствата со помала преостаната рочност и намалување на обврските со поголема преостаната рочност. Симулациите за комбинирани ликвидносни шокови покажуваат дека ликвидните средства со коишто располага македонскиот банкарски систем се доволни да ги „издржат“ хипотетичките екстремни ликвидносни одливи.

Останатите ризици имаат мало значење во спектарот на ризици на кои се изложени македонските банки.

Стабилната солвентност на банкарскиот систем дополнително зајакна. Во вториот квартал од 2015 година стапката на адекватност на капиталот благо се зголеми, и на крајот на јуни 2015 година изнесува 16,2%. Главниот фактор за зголемената солвентност е порастот на сопствените средства на банкарскиот систем, што придонесе и за зголемување на неговата отпорност, според резултатите од стрес-тестирањето, коишто на 30.6.2015 година се подобри во споредба со крајот на првиот квартал од 2015 година.

Кај профитабилноста се задржа позитивниот тренд којшто е присутен во последните неколку години, и тоа најмногу како резултат на намалувањето на депозитните каматни стапки. Сепак, заради сè уште присутните ризици од кредитното портфолио на банките и постојаниот пад на каматните стапки на депозитите до ниво што го стеснува просторот за нивно натамошно поголемо кретење, одржувањето на профитабилноста претставува значаен предизвик за банките во наредниот период.

II. РИЗИЦИ ВО БАНКАРСКОТО РАБОТЕЊЕ

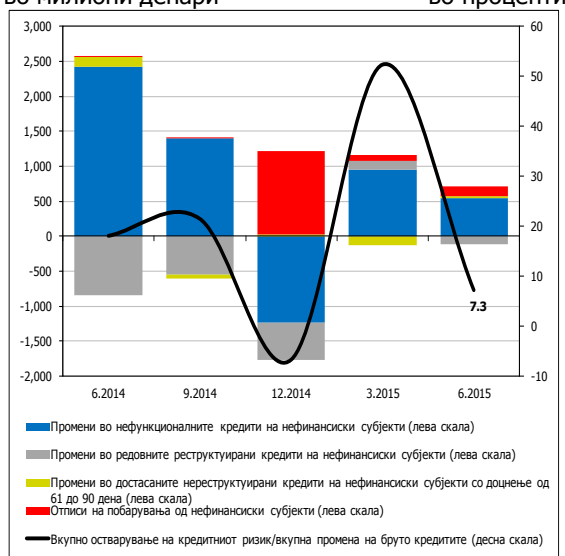

1. Кредитен ризик

Во вториот квартал од 2015 година кредитното портфолио на банкарскиот систем го одржа својот квалитет, со учество на нефункционалните во вкупните кредити на вообичаеното ниво за последните две години, помеѓу 11% и 12%. Во овој квартал, забавениот раст на нефункционалните кредити, при забрзување на кредитната активност на банките, доведе до мало намалување на учеството на нефункционалните кредити во вкупните кредити, на 11,5%. Кај претпријатијата, иако растот на нефункционалните кредити забави, сепак доведе до минимално зголемување на учеството на нефункционалните кредити во вкупните кредити (на 16,0%), за што придонесе малиот раст на кредитната поддршка на овој сектор. Високата стапка на нефункционалните кредити кај претпријатијата укажува на потреба од редовно следење на остварувањето, пред сè на најризичните дејности, „градежништво и дејности во врска со недвижен имот“ и „индустрија“ и преземање мерки за решавање на проблематичните изложености. Кај домаќинствата, стапката на нефункционалните кредити и натаму се намалува, што е главно под влијание на забрзаниот кредитен раст. Растот на кредитите на домаќинствата во најголем дел е сконцентриран кај кредитите наменети за потрошувачка. Ова, при забрзан годишен раст на нефункционалните кредити наменети за потрошувачка и олеснетите услови при нивното одобрување, дава сигнали за можни растечки ризици од кредитното портфолио на домаќинствата и наметнува потреба од зајакнување на системите на банките за одобрувањето кредити наменети за потрошувачка, но и за следење на редовноста во отплата и навремено идентификување на финансиските потешкотии кај овие клиенти. Растот на нефункционалните кредити бележи извесно забрзување по пресечниот датум на овој извештај,

Графикон бр. 1

Остварување на кредитниот ризик во портфолијата на банките во милиони денари

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

што при истовремено забавување на кредитната активност на банките услови зголемување на учеството на нефункционалните во вкупните кредити на нефинансиските субјекти на 11,9% во август 2015 година. Ризикот за сопствените средства од евентуално остварување на кредитниот ризик од нефункционалните кредити не е висок, поради нивната висока покриеност со издвоената исправка на вредноста (84,4% со сопствената и над 100% со вкупната исправка на вредноста).

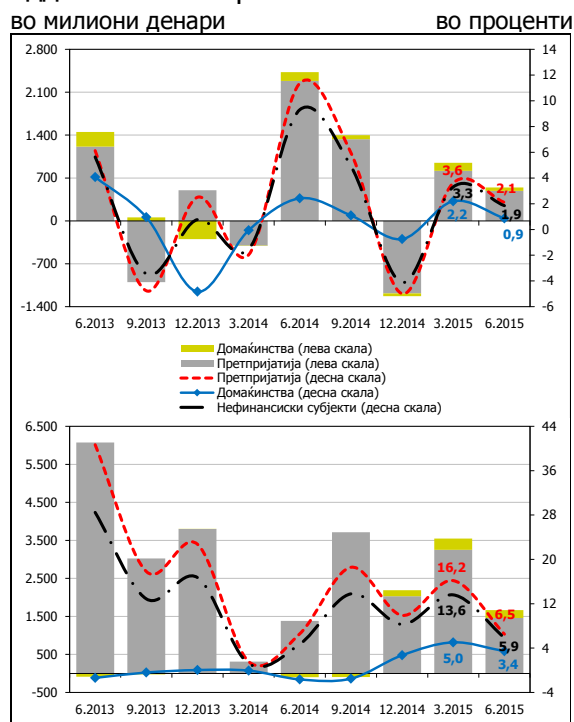
1.1 Остварување на кредитниот ризик во билансите на банките

Во вториот квартал од 2015 година, промените на категориите коишто означуваат остварување на кредитниот

Графикон бр. 2

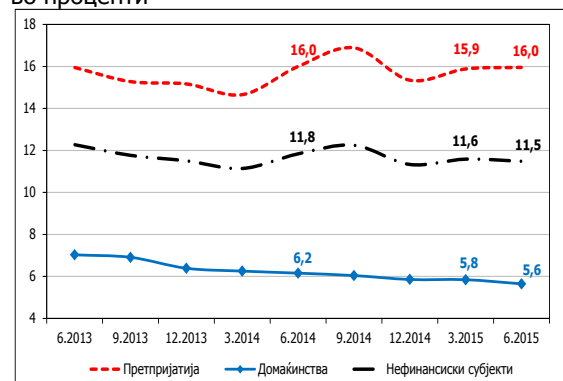
Квартална (горе) и годишна (долу) промена на нефункционалните кредити на нефинансиските субјекти и на одделните сектори

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 3

Учество на нефункционалните кредити во вкупните кредити на нефинансиските субјекти и на одделните сектори во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

ризик (раст на нефункционалните кредити, извршени отписи, преземен имот заради наплата и слично) во споредба со растот на вкупните кредити, покажуваат дека **остварувањето на кредитниот ризик во портфолијата на банките е повеќекратно помало во споредба со претходниот квартал и зафаќа само 7,3% од растот на бруто-кредитите на банкарскиот систем во вториот квартал од 2015 година²**. Ова значи дека растот на бруто-кредитите во најголем дел се должи на растот на кредитите без знаци на оштетување (редовните кредити).

Квалитетот на кредитното портфолио на банкарскиот систем, следен преку промените на нефункционалните кредити на нефинансиските субјекти, бележи подобрување како на квартална, така и на годишна основа. Годишната стапка на раст на нефункционалните кредити на 30 јуни 2015 година изнесува 5,9%, што е повеќе од двојно пониско во однос на крајот на првиот квартал од годинава, но на малку повисоко ниво од истиот квартал претходната година. Сепак, годишната стапка на раст на нефункционалните кредити бележи генерален надолен тренд и на крајот на вториот квартал од 2015 година е на најниско ниво во последните единаесет месеци.

Растот на нефункционалните кредити (годишен и квартален), во најголем дел произлегува од растот на нефункционалните кредити на претпријатијата, и тоа кај одреден помал број клиенти. Така, во вториот квартал од 2015 година, растот на нефункционалните кредити е одраз на влошените остварувања на некои клиенти од

² Вкупното остварување на кредитниот ризик е пресметано како збир од направените отписи на побарувањата, кварталниот раст на преземените средства врз основа на ненаплатени побарувања и од кварталните промени во нефункционалните кредити, редовните реструктурирани кредити и достасаните нереструктурирани кредити со доцнење од 61 до 90 дена. Вкупната промена на бруто-кредитите се однесува на кварталната промена на бруто-кредитите вклучувајќи ги отпишаните побарувања за кварталот и кварталниот раст на преземените средства врз основа на ненаплатени побарувања.

дејностите „индустрија“ и „транспорт и складирање“.

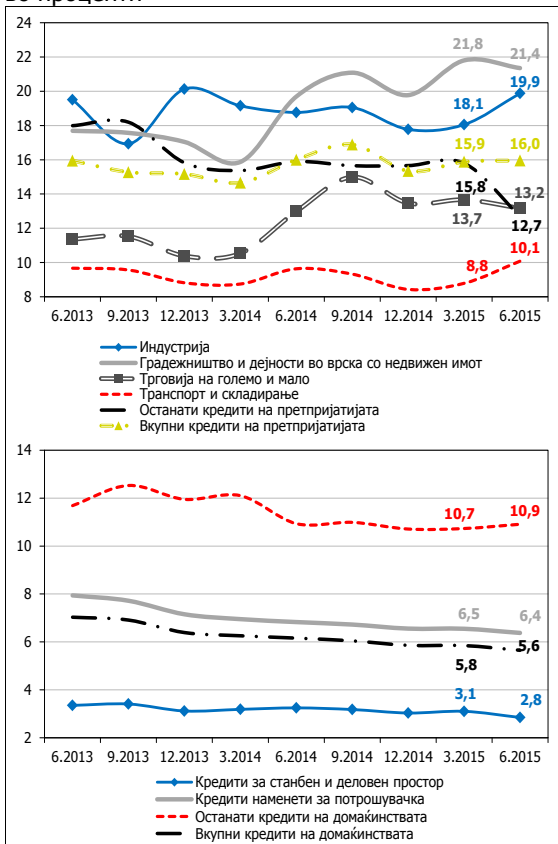
Почнувајќи од крајот на 2014 година, се забележува раст на нефункционалните кредити на домаќинствата. Во споредба со претходниот квартал, во вториот квартал од 2015 година, растот на нефункционалните кредити на домаќинствата забави. И покрај тоа што нивниот раст не е загрижувачки, сепак овие кредити треба да се следат со поголемо внимание поради отстапувањето од претходните годишни стапки на раст, коишто се движеа и под нулата, а и поради засилениот раст на кредитирањето на овој сектор во изминатиот период.

Забавениот раст на нефункционалните кредити во услови на засилување на кредитната активност на банките, доведе до **мало поволно поместување кај учеството на нефункционалните во вкупните кредити на 11,5%**. Кај претпријатијата ова учество (коешто изнесува 16,0%) беше речиси непроменето во споредба со претходниот квартал и со истиот период од 2014 година, што во услови на забавен раст на нефункционалните кредити, произлегува и од слабиот пораст на кредитна поддршка на овој сектор. Од друга страна, стапката на нефункционалните кредити³ на домаќинствата и натаму се намалуваше и се сведе на најниско ниво по 2008 година. Ова движење се должи на натамошното засилено кредитирање на овој сектор, при мало зголемување на нефункционалните кредити.

Стапката на нефункционалните кредити бележи зголемување по датумот на овој извештај и во август 2015 година се искачи на 11,9%. Ова движење речиси во целост произлегува од претпријатијата, кај коишто стапката на нефункционалните кредити достигна 16,7%.

Графикон бр. 4

Учество на нефункционалните во вкупните кредити на претпријатијата, по одделни дејности (горе) и на домаќинствата, по одделни кредитни производи (долу) во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

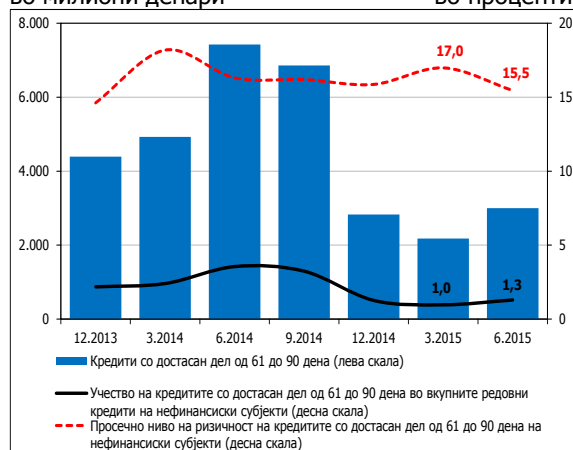
³ Стапката на нефункционалните кредити претставува учество на нефункционалните кредити во вкупните кредити.

Според висината на стапката на нефункционалните кредити, кредитниот ризик е највисок кај побарувањата на банките од претпријатијата од дејностите „градежништво и дејности во врска со недвижен имот“ и „индустрија“. Кај „индустријата“ се забележа и најзначително зголемување на учеството на нефункционалните кредити во вкупните кредити, во вториот квартал, за 1,8 процентни поени. Кај домаќинствата, стапката на нефункционалните кредити не бележи позначителни нагорни поместувања по одделните кредитни производи. Сепак, кај кредитите наменети за потрошувачка, како најбрзорастечката категорија од кредитите на домаќинствата, стапката на нефункционални кредити го надминува нивото на показателот за целиот сектор „домаќинства“.

Графикон бр. 5

Динамика и просечно ниво на ризичност на кредитите со достасан дел во отплата на главницата помеѓу 61 и 90 дена во милиони денари во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

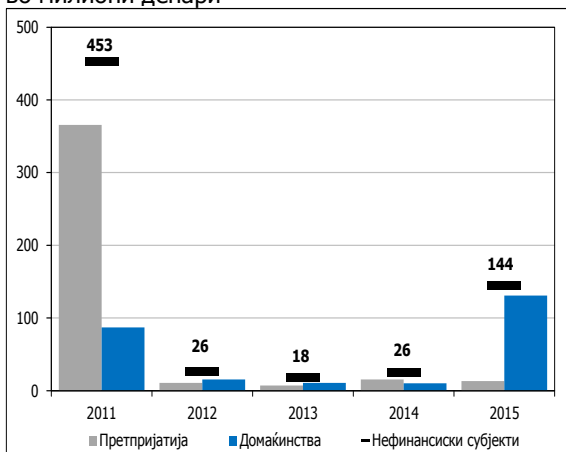
Согласно со регулативата, еден од основните критериуми за стекнување нефункционален статус на одделно побарување е задоцнувањето во неговата отплата подолго од 90 дена. Така, достасаните кредити со период на задоцнување во отплатата на главницата помеѓу 61 и 90 дена⁴ претставуваат потенцијален ризик за премин во нефункционален статус, и соодветно за зголемување на нивото на нефункционалните кредити во наредниот месец, односно за можно остварување на кредитниот ризик во портфолијата на банките. Под претпоставка дека кај ниту еден од достасаните кредити помеѓу 61 и 90 дена нема да се наплати достасаниот долг во наредниот месец, 1,3% од вкупните редовни кредити со состојба на 30.6.2015 година би преминале во нефункционални, и само врз

⁴ Од 31.12.2014 година кредитите со достасан дел помеѓу 61 и 90 дена се пресметуваат по нова методологија која настапи со измените во регулативата за Кредитниот ризик од 1.12.2014 година (согласно со Упатството за спроведување на Одлуката за содржината и начинот на функционирање на Кредитниот регистар, „Службен весник на Република Македонија бр. 14/2014 и 83/2015“). Така, од 31.12.2014 година во анализата се опфатени кредитите коишто доцнат во отплатата само на главницата помеѓу 61 и 90 дена, додека за претходните квартали се опфатени кредитите кај кои има доцнење помеѓу 61 и 90 дена врз основа на која било ставка (главница, камата или друго побарување) на датумот на известување.

оваа основа нефункционалните кредити би пораснале за 2.998 милиони денари, или за 9,9%. Но, во следниот месец (јули 2015 година) настапи намалување на нефункционалните кредити на месечна основа, што упатува на **солидна наплата на достасаниот дел од 61 до 90 дена.**

Графикон бр. 6
Отписи направени во текот на вториот квартал, низ годините во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во вториот квартал од 2015 година беа отпишани 144 милиони денари, што го надминува просечниот износ на отписите направени во текот на вториот квартал во претходните четири години. Карактеристично за овој квартал е тоа што отпишаните побарувања речиси во целост се однесуваат на домаќинствата, а воедно наплатите од домаќинствата се најзастапени во вкупната наплата на веќе отпишаните побарувања. Поголемиот износ на отпишани побарувања од домаќинствата, покрај со вообичаените причини за отпис⁵, се поврзува и со отписот на побарувања од физички лица согласно со Законот за еднократно отпишување на долговите на граѓаните⁶. По оваа основа се отпишани околу една четвртина од вкупните отписи на побарувања од домаќинствата. **Отписите извршени во вториот квартал немаат поголемо влијание врз динамиката на вкупните нефункционални кредити,** така што доколку тие не биле извршени, кварталната стапка на раст на нефункционалните кредити би била повисока за само 0,3 процентни поени. **Сепак, влијанието на отписите е поголемо кај домаќинствата, така што со исклучување на нивниот ефект, кварталната стапка на раст би била двојно повисока од остварената.**

Во однос на идното движење на нефункционалните кредити, постои можност за нивно еднократно намалување, со евентуален отпис на нефункционалните кредити класифицирани во категоријата на

⁵ Дефинирани во Одлуката за управување со кредитниот ризик („Службен весник на Република Македонија“ бр. 50/13 и 157/13).

⁶ „Службен весник на Република Македонија“, бр. 112/2014.

година) во споредба со стапката на нефункционалните кредити на домаќинствата (5,6%). Овие кредити воедно имаат ниска покриеност со одредена форма на обезбедување. Така, необезбедените кредити⁸ наменети за потрошувачка зафаќаат околу две третини од вкупните кредити наменети за потрошувачка и близу половина (46,1%) од вкупните кредити на домаќинствата. Сепак, ризичноста на овие кредити сè уште не наметнува потреба за преземање одредени мерки и активности заради ограничување на овој ризик, но се наметнува потреба за поголема внимателност при следењето на овој тип кредитирање, пред сè во однос на критериумите за нивното одобрување и за соодветно следење на финансиските остварувања на корисниците на потрошувачките кредити, што соодветно може да има влијание и врз ограничување на брзата стапка на раст на овие кредити.

Позначително забрзување на кредитниот раст (на годишна основа) се забележува и кај **станбените кредити** (од 16,4% на 31.3.2015 година на 18,5% на 30.6.2015 година), но засега квалитетот на овие пласмани не дава сигнали за загриженост бидејќи нефункционалните кредити бележат забавување на годишниот раст. Воедно, ниската стапка на нефункционалните станбени кредити (2,9%) ја потврдува нивната ниска ризичност.

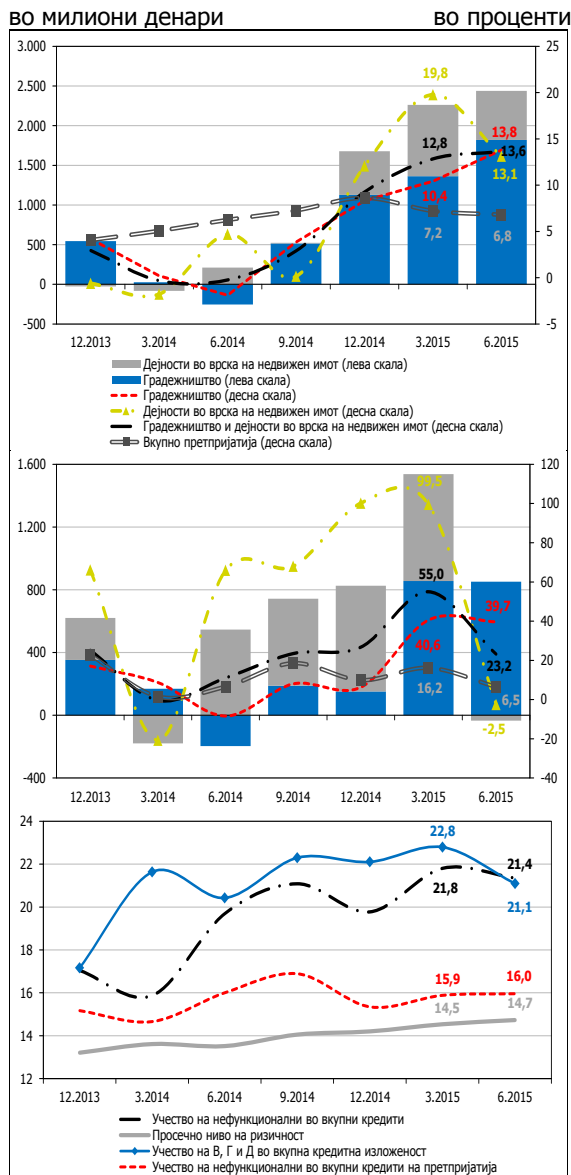
Во услови на натамошен економски раст, во вториот квартал од 2015 година настапи умерено квартално забрзување на кредитната поддршка на претпријатијата (од 0,1% на 31.3.2015 година на 1,6% на 30.6.2015 година), додека годишниот раст забави (од 7,2% на 31.3.2015 година на 6,8% на 30.6.2015 година). Притоа, градежниот сектор е една од најбрзорастечките дејности од аспект на обемот на кредитирањето и

⁸ За необезбедени кредити се сметаат кредитите коишто не се покриени со никакво обезбедување, но и кредитите коишто се обезбедени само со жирант и меница.

Графикон бр. 9

Годишна промена на вкупните кредити од дејноста „градежништво и дејности во врска со недвижен имот“ (горе), на нефункционалните кредити (средина) и динамика на показателите за ризичноста на дејноста (долу)

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

воедно најголем дел од растот на средствата на корпоративниот сектор во 2014 година произлезе токму од оваа дејност. На крајот на јуни, годишниот раст на кредитите на дејноста „градежништво и дејности во врска со недвижен имот“⁹ (13,6%) е двојно повисок од кредитниот раст кон претпријатијата и се поврзува со зголемувањето на градежната активност во доменот на нискоградбата.

Според податоците од завршните сметки за 2014 година, „градежништвото“ бележи најголемо годишно зголемување на показателите за задолженоста, во однос на останатите дејности опфатени во корпоративниот сектор. Притоа, кај оваа дејност показателите за задолженоста¹⁰ се на ниво коешто упатува на ограничување на можноста за финансирање на нивниот раст преку нова кредитна поддршка, а воедно сигнализира и поголема ранливост на евентуални негативни шокови. Потребата за подетална анализа на „градежништвото“ (заедно со „дејностите во врска со недвижен имот“) се темели и на фактот дека кредитите кон оваа дејност имаат највисоко учество на нефункционалните кредити (21,4%) во рамки на побарувањата на банките од претпријатијата, што ја издвојува оваа дејност како најризична. Сепак, во вториот квартал од 2015 година, нефункционалните кредити на градежниот сектор остварија двојно пониска годишна стапка на раст од претходниот квартал (од 55,0% на 31.3.2015 година на 23,2% на 30.6.2015 година), што се должи на малото намалување на нефункционалните кредити на „дејностите во врска со недвижен имот“, по нивното зголемување во претходниот квартал и постојаното нагорно движење во изминатата година. Наспроти ова, нефункционалните кредити на

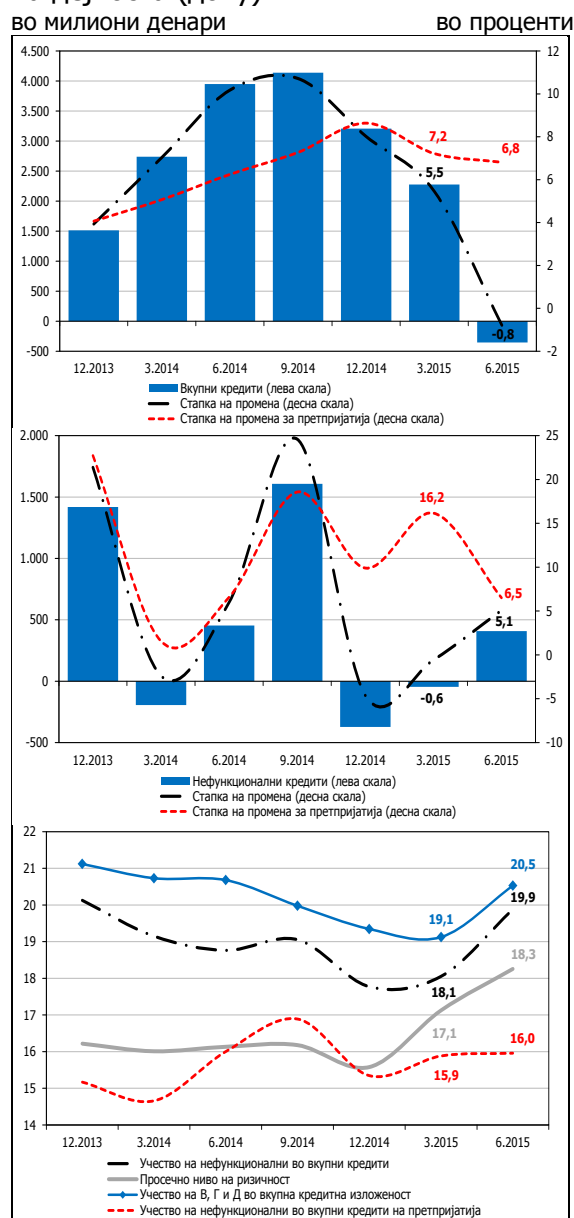
⁹ Дејностите „градежништво“ и „дејности во врска со недвижен имот“ се споени во една дејност поради сличностите на активностите што ги вршат.

¹⁰ Показателите за задолженоста вклучуваат: показател за вкупната задолженост, показател за долгорочната задолженост, показател долг/капитал, показател за левериџ (средства/капитал) и показател за покриеност на расходите за финансирање со добивката од редовни активности.

Графикон бр. 10

Годишна промена на вкупните кредити од дејноста „индустрија“ (горе), на нефункционалните кредити (средина) и динамика на показателите за ризичноста на дејноста (долу)

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

„градежништвото“ и натаму се зголемуваат, но овој раст не е одраз генерално на остварувањата на целата дејност, туку произлегува само од две претпријатија.

Стапката на нефункционалните кредити кај дејноста „градежништво и дејности во врска со недвижен имот“ забележа мало надолно поместување, но главно се задржа на највисокото ниво, од околу 20%, достигнато во последните пет квартали. Просечното ниво на ризичност на кредитите од оваа дејност бележи постојано нагорно поместување, но сè уште е во категоријата на ризик „Б“.

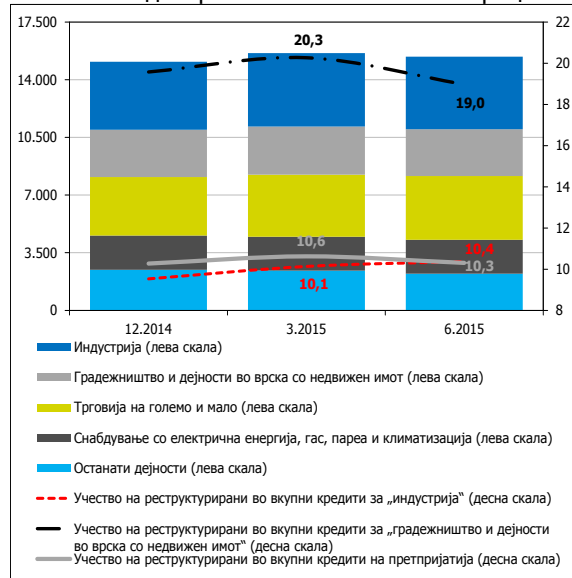
Од аспект на кредитниот ризик, дејноста „индустрија“ се издвојува како втората најризична дејност. Оваа дејност е особено значајна за кредитната активност на банките, со оглед на фактот дека опфаќа речиси 30% од вкупната кредитна поддршка на претпријатијата. Во вториот квартал од 2015 година кредитирањето на „индустријата“ се намали за 0,8% на годишно ниво (што може да се поврзе со надолното поместување на индустриското производство во периодот април – мај во услови на влошена политичка состојба), и покрај зголемувањето на индустриската активност на крајот на вториот квартал.

Нефункционалните кредити на „индустријата“ се карактеризираат со променливо движење во изминатиот двегодишен период. Во вториот квартал од 2015 година тие остварија умерен годишен раст од 5,1% којшто во целост произлегува од неколку поголеми клиенти од индустриските дејности „прехранбена индустрија“ и „хемиска индустрија, производство на градежни материјали и производство и преработка на горива“.

Неповолните поместувања кај вкупните и нефункционалните кредити предизвикаа влошување на показателите за ризичноста на

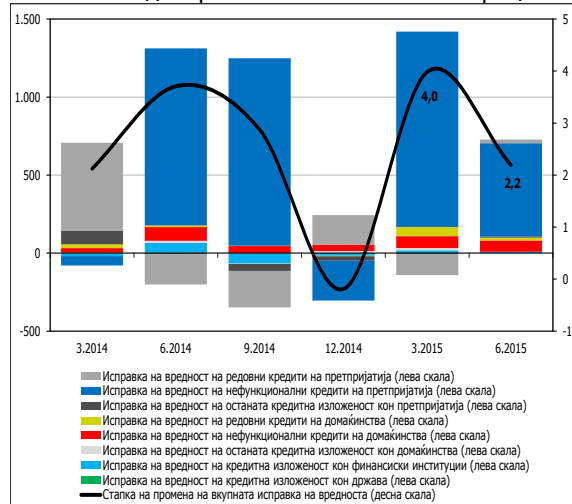

Графикон бр. 11
Структура на реструктурираните кредити на претпријатијата според дејноста во милиони денари во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 12
Квартална промена на исправката на вредноста за одделни сектори во милиони денари во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

„индустијата“. Така, учеството на нефункционалните во вкупните кредити позначително порасна (од 19,1% на 31.3.2015 година на 20,5% на 30.6.2015 година) и се доближи до стапката на нефункционалните кредити на „градежништвото и дејностите во врска со недвижен имот“ (21,4%). За одбележување е и растот на показателот за просечното ниво на ризичност, којшто се доближи до горната граница на категоријата на ризик „Б“ (од 17,1% на 31.3.2015 година на 18,3% на 30.6.2015 година). Слично како кај градежниот сектор, и показателите за работењето на „индустијата“ бележат неповолни поместувања на крајот на 2014 година, што ја потврдува зголемената ризичност на оваа дејност¹¹.

Гледано од аспект на најзначајните дејности за кредитниот ризик, динамиката на реструктурираните кредити и учеството на овие кредити во вкупните кредити ја потврдува повисоката ризичност на побарувањата на банките од претпријатијата од дејноста „градежништво и дејности во врска со недвижен имот“. Така, реструктурираните кредити на оваа дејност зафаќаат околу 20% од вкупните реструктурирани кредити на претпријатијата, додека учеството на реструктурираните во вкупните кредити само за оваа дејност изнесува околу 20% и е речиси двојно повисоко од учеството за секторот „претпријатија“ (10,3%). Кај „индустијата“ ова учество (10,4%) е речиси на исто ниво со учеството за претпријатијата, но значителни 30% од реструктурираните кредити на претпријатијата се однесуваат на клиенти од оваа дејност.

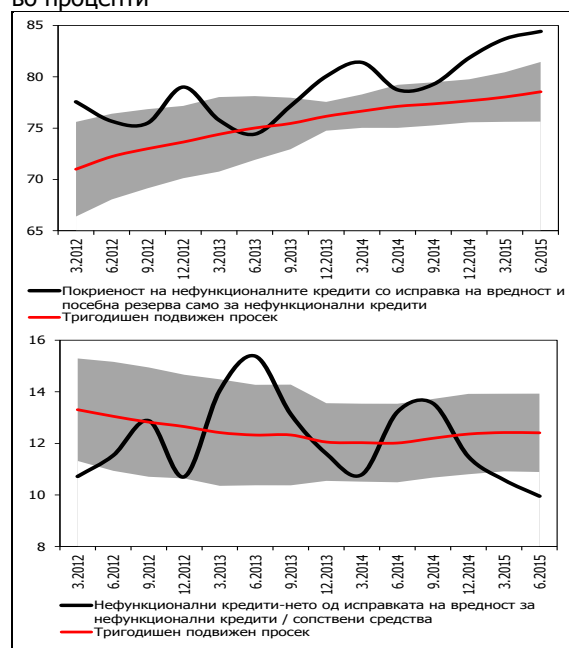
Ризичноста на „градежништвото и дејностите во врска со недвижен имот“ и „индустијата“ се согледува и

¹¹ Повеќе детали за работењето на „индустијата“ се дадени во Извештајот за финансиската стабилност на Република Македонија во 2014 година.

преку должината на просечното доцнење¹² на износот што задоцнето се отплаќа, коешто изнесува дури 4,2 години кај „индустријата“ и 2,6 години кај „градежништвото и дејностите во врска со недвижен имот“, додека вкупно за претпријатијата просечното доцнење е 3,3 години. **Должината на просечното доцнење на износот што нередовно се отплаќа укажува на постепено „старење“ на дел од нефункционалното кредитно портфолио¹³ на банките (односно продолжување на периодот на задржување на нефункционалните кредити во книгите на банките).**

Графикон бр. 13 Показатели за капацитетот на банките за апсорпција на загуби од нефункционалните кредити во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките. Засенчениот дел во графиконите претставува распон од една стандардна девијација над и под тригодишниот просек за соодветниот показател.

1.3 Капацитет на банките за апсорпција на загуби од нефункционалните кредити

Во вториот квартал од годината, исправката на вредноста за вкупното кредитно портфолио се зголеми за 731 милион денари, или 2,2%. Ова претставува забавување на растот во однос на претходниот квартал што соодветствува со забавувањето кај нефункционалните кредити, од кои всушност произлегува и растот на вкупната исправка на вредноста.

Покриеноста на нефункционалните кредити со издвоената исправка на вредноста е висока, што упатува на задоволителен капацитет на банкарскиот систем за апсорбирање на потенцијалните кредитни загуби. На крајот на вториот квартал од 2015 година, покриеноста со

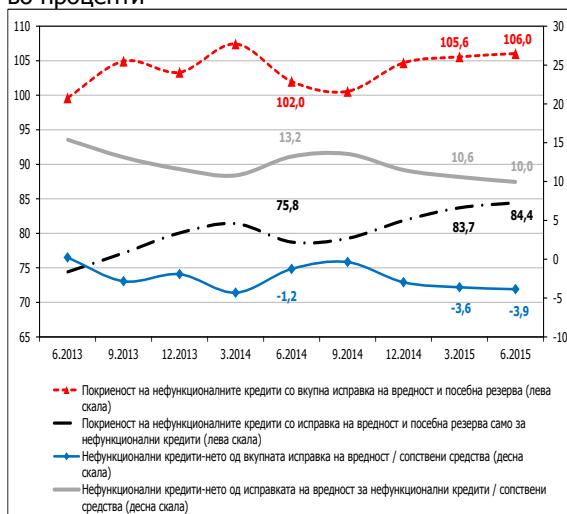
¹² Просечното доцнење на износот во задоцнување за секоја дејност се пресметува како пондерирани просек од бројот на деновите на доцнење за секоја кредитна партија, при што како пондер се зема учеството на износот во задоцнување на секоја кредитна партија во вкупниот износ во задоцнување на сите кредитни партии опфатени во соодветната дејност.

¹³ Со оглед на фактот дека 90% од вкупниот износ во задоцнување на претпријатијата се однесува на задоцнување подолго од 90 дена.

вкупната исправка на вредноста се зголеми на 106,0%, а со исправката на вредноста за нефункционалните кредити на 84,4%. Покриеноста на нефункционалните кредити со сопствената исправка на вредноста бележи нагорно поместување во последните четири квартали со што го достигна историски највисокото ниво¹⁴, што упатува на согледувањата на банките за зголемена ризичност на нивните побарувања. Притоа, овој показател веќе три последователни квартали е над една стандардна девијација од неговиот тригодишен подвижен просек, што укажува на исклучително висока покриеност на нефункционалните кредити во последните квартали.

Графикон бр. 14
Покриеност на нефункционалните кредити и учество на нето нефункционалните кредити во сопствените средства на банките во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

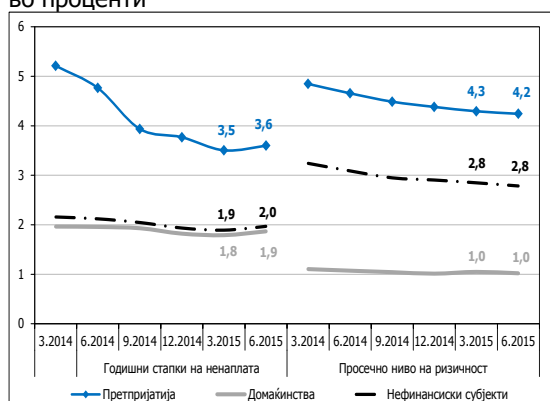
Негативните ефекти од евентуалната целосна ненаплата на нефункционалните кредити врз сопствените средства на банкарскиот систем се ограничени, имајќи ја предвид високата покриеност на нефункционалните кредити со исправката на вредноста. На тој начин, нерезервиралиот дел од нефункционалните кредити апсорбира само 10% од вкупните сопствени средства на банкарскиот систем, од кои би се покриле неочекуваните загуби при хипотетички екстреман настан на целосна ненаплатливост на овие кредити. При ваква екстремна претпоставка стапката на адекватност на капиталот на крајот на вториот квартал од 2015 година би се намалила за само 1,6 процентни поени (речиси идентично како во претходниот квартал, 1,7 процентни поени). Учесството на нерезервиралиот дел од нефункционалните кредити во сопствените средства веќе втор квартал е под една стандардна девијација од неговиот тригодишен просек, што укажува на поволно движење на показателот и достигнување на неговото историски најниско ниво.

¹⁴ Овој показател се пресметува од 2009 година, од кога има расположлив податок за исправка на вредноста само за нефункционалните кредити.

1.4 Останати можни извори на остварување на кредитниот ризик

Графикон бр. 15 Годишни стапки на ненаплата на кредитните партии и просечно ниво на ризичност на редовните кредити, по одделни сектори во проценти

Извор: Кредитен регистар на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Веројатноста за остварување на кредитниот ризик од редовните кредити е мала. Сепак, согласно со прудентната регулатива, банките во Република Македонија се должни да двојат исправка на вредноста и за редовното кредитно портфолио. Покриеноста на редовните кредити со исправката на вредноста утврдена за нив, односно нивото на очекувани загуби од овие кредити вообичаено е релативно ниско, но ја надминува остварената годишна стапка на ненаплата на кредитите¹⁵. Ова упатува на заклучокот дека банките се повнимателни, така што издвоиле поголема исправка на вредноста од историската стапка на ненаплата на кредитните партии со редовен статус. Притоа, просечното ниво на ризичност на редовните кредити¹⁶ одобрени на нефинансиските субјекти и на поодделните сектори е речиси непроменето во однос на претходниот квартал, додека кај остварената годишна стапка на ненаплата се забележува мало зголемување.

Концентрацијата на кредитниот ризик, следена преку учеството на десетте најголеми изложености кон нефинансиските субјекти во сопствените средства на банките и натаму има надолно движење, што започна во претходниот квартал. По одделни банки, учеството на десетте најголеми изложености кон нефинансиските субјекти се движи во интервал од 8,3% до 206,2%, со медијана 118,1% и трет квартал 160,8%. Просечното ниво на ризичност на десетте најголеми изложености на банките најчесто е ниско и соодветствува на категориите на ризик „А“ и „Б“, но кај некои

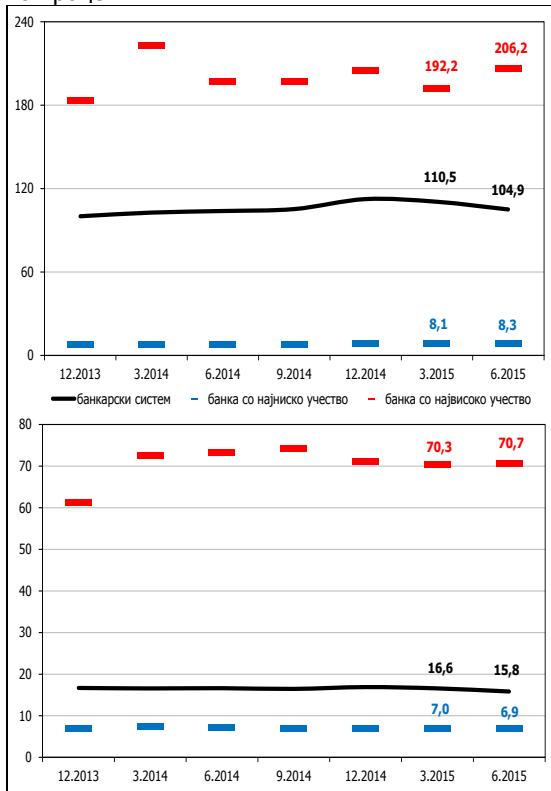
¹⁵ Годишната стапка на ненаплата на кредитите се пресметува како процент од кредитните партии со редовен статус коишто за период од една година добиваат нефункционален статус.

¹⁶ Просечното ниво на ризичност се утврдува како сооднос помеѓу издвоената исправка на вредноста и соодветните кредити.

Графикон бр. 16

Учество на десетте најголеми изложености кон нефинансиските субјекти во сопствените средства на банките (горе) и во вкупната кредитна изложеност кон нефинансиските субјекти (долу) во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

банки во структурата на големите изложености се забележуваат и изложености со повисока ризичност. Со оглед на тоа дека најголемите изложености зафаќаат значителен дел од сопствените средства на повеќето банки, особено значајно е одржувањето на нивното ниско ниво на ризичност, бидејќи при евентуално остварување на ризикот од овие изложености и неможност за нивна наплата, ефектот врз сопствените средства на банките би бил голем.

На ниво на банкарскиот систем, концентрацијата на десетте најголеми изложености е мала, со оглед на тоа што нивното учество во вкупната кредитна изложеност кон нефинансиските субјекти се намали и изнесува 15,8%. Сепак, по одделни банки, ова учество се движи во интервал од 6,9% до 70,7%¹⁷.

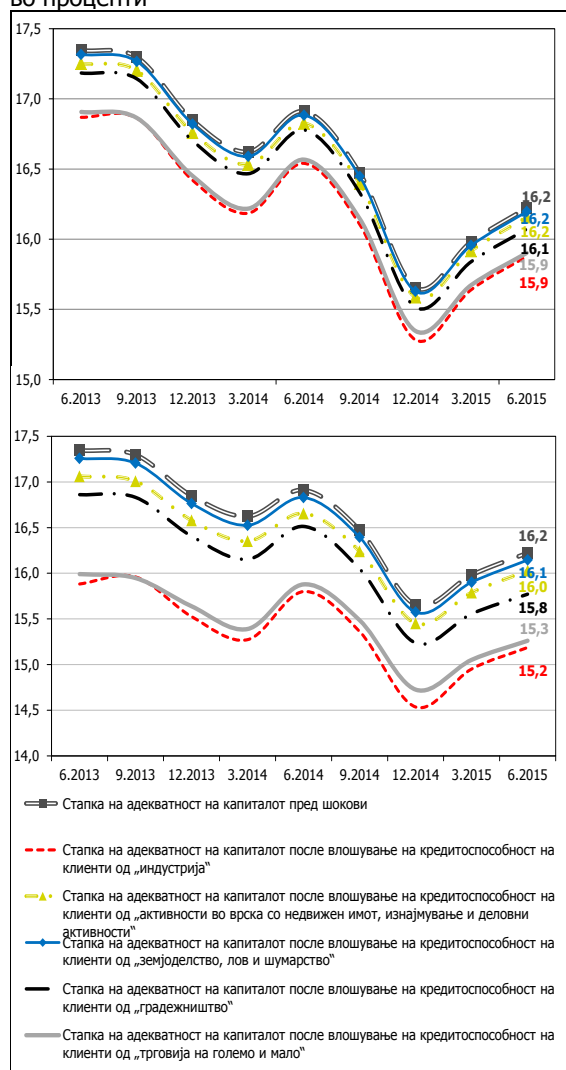
1.5 Стрес-тестирање – симулација на зголемување на кредитниот ризик

Со цел да се испита чувствителноста на банкарскиот систем при влошување на квалитетот на одделни сегменти од кредитното портфолио, се спроведуваат симулации на хипотетичко преминување на 10% (прва симулација) и 30% (втора симулација) од кредитната изложеност кон претпријатијата (по дејности) и домаќинствата (по кредитни производи), поодделно, и кон двата сектора заедно, кон двете следни категории со повисока ризичност. **Резултатите од симулациите покажуваат отпорност на банкарскиот систем на симулираните шокови, и бележат умерено подобрување во споредба со претходниот квартал.** Ова се должи на повисоката адекватност на капиталот на банкарскиот систем пред симулациите, но и на помалку изразената

¹⁷ Доколку од анализата се из земе МБПР АД Скопје поради нејзините специфични активности (има мал број нефинансиски клиенти), горната граница на интервалот изнесува 31,5%.

Графикон бр. 17
 Стапка на адекватност на капиталот по одделни дејности, пред и по првата (горе) и втората (долу) симулација за двата сектора заедно во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

чувствителност на некои банки на претпоставените шокови. Притоа, адекватноста на капиталот на банкарскиот систем не се намалува под 8% при ниту една од симулациите, иако кај поединечни банки се воочува хипотетичка потреба за докапитализација, но само при симулираните шокови од втората екстремна симулација. Најголемо намалување на стапката на адекватност на капиталот при спроведување на двете симулации се забележува при влошување на кредитоспособноста на клиентите од дејностите „индустрија“ и „трговија на големо и мало“, поради високото учество на овие дејности во вкупната изложеност кон претпријатијата, 25,9% и 32,1%, соодветно (анекс бр. 27).

2. Ликвидносен ризик

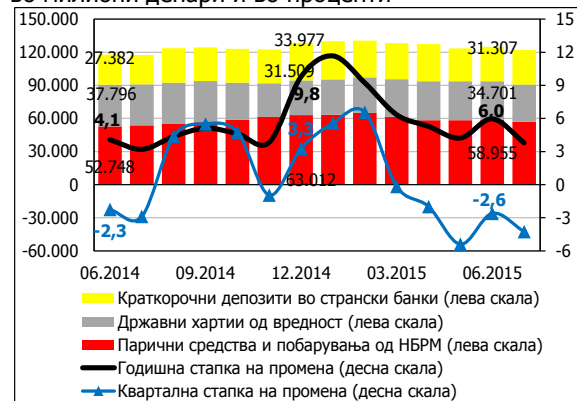
Во текот на вториот квартал од 2015 година, ликвидните средства на македонскиот банкарски систем забележаа намалување, што произлегува од влијанието на сезонските фактори, но и на специфични фактори од домашното и надворешното опкружување коишто, од своја страна, влијаеја и врз промените на депозитите на населението како главен извор на финансирање на банките. Намалувањето на ликвидните средства главно произлегуваше од падот на расположливите депозити во Народната банка и на краткорочните депозити во странски банки, додека пласманите на банките во државни хартии од вредност забележаа зголемување. Притоа, намалувањето на ликвидната актива беше главно наменето за кредитирање, чиј раст забрза во овој квартал. Овие движења на ликвидните средства, предизвикаа намалување и кај показателите за ликвидноста на квартална основа, коешто беше малку поизразено кај показателите за денарската ликвидност, но предизвикаа и поместувања во структурата на средствата според преостаната рочност, поточно намалување на средствата со помала преостаната рочност, при намалување на обврските со поголема преостаната рочност. Симулациите за комбинирани ликвидносни шокови покажуваат дека ликвидните средства со коишто располага македонскиот банкарски систем би биле доволни за покривање на хипотетичките екстремни ликвидносни одливи.

2.1.1 Динамика и состав на ликвидните средства

Графикон бр. 18

Движење и стапка на промена на ликвидните средства

во милиони денари и во проценти

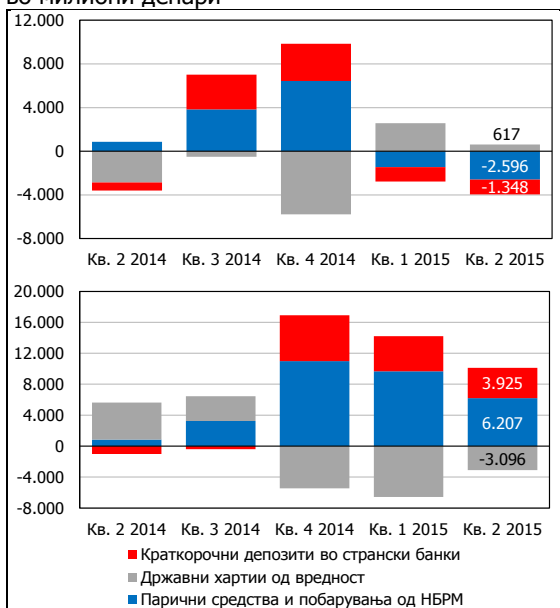
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

На крајот од вториот квартал на 2015 година, ликвидните средства¹⁸ на ниво на банкарскиот систем изнесуваат 124.962 милиона денари забележувајќи квартална стапка на пад од 2,6%, односно за 3.327 милиони денари. Кварталното намалување на ликвидните средства на банките во еден дел се должи на фактори од сезонско влијание, но во еден дел произлегува и од влијанието на специфични фактори од домашното и надворешното опкружување врз изворите на финансирање, особено врз депозитите на населението. Ликвидните средства и натаму се намалуваат на квартална основа и по пресечниот датум на овој извештај (во јули 2015 година за 4,3%). Од друга страна,

¹⁸ Ликвидните средства ги опфаќаат: 1) паричните средства и побарувањата од Народната банка, каде што се вклучени ефективните парични средства, паричните средства на сметките на банките во Народната банка, расположливите депозити кај Народната банка и богајничките записи; 2) краткорочните депозити кај странски банки, вклучително и средствата на банките на нивните кореспондентните сметки во странство и 3) сметководствената вредност на пласманите во хартии од вредност издадени од Република Македонија. За потребите на анализата на ликвидносниот ризик, средствата и обврските во денари со девизна клаузула се сметаат како денарски.

Графикон бр. 19
Апсолутна квартална (горе) и годишна (долу) промена на одделните инструменти што ги сочинуваат ликвидните средства во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

ликвидните средства на годишна основа и натаму бележат зголемување, иако во текот на вториот квартал нивниот раст забави, во споредба со првиот квартал од 2015 година. На крајот од вториот квартал на 2015 година, ликвидните средства на банките годишно растат за 6,0%, односно за 7.036 милиони денари.

Кај одделните финансиски инструменти што ги сочинуваат ликвидните средства на банките, на квартална и годишна основа се забележуваат сосема спротивни движења. Така, анализирано на квартална основа, раст бележат само пласманите во домашни државни хартии од вредност, додека паричните средства и пласманите во странски банки забележаа пад. Наспроти ова, на годишна основа, вложувањата на банките во државни хартии од вредност се намалуваат, додека носител на растот на ликвидните средства се првенствено вложувањата во финансиските инструменти кај Народната банка, по кои следат вложувањата во краткорочни депозити во странски банки.

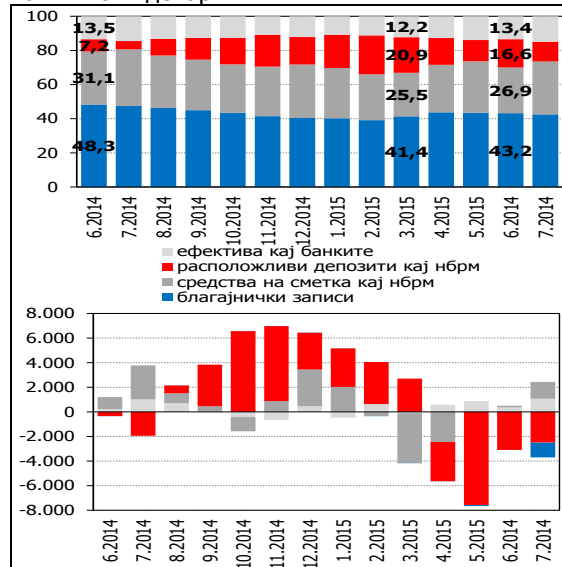
Паричните средства и побарувањата на банките од Народната банка и натаму се најголема компонента на ликвидните средства на банките, со учество од 47,1% на крајот од вториот квартал на 2015 година. Во нивни рамки, вложувањата на банките во благajничките записи¹⁹ на НБРМ имаат најголемо учество, по што следат вкупните средства на сметките на банките во Народната банка. Сепак, износот на благajничките записи не забележа поголема промена, поради ограничената понуда од страна на Народната банка. За разлика од благajничките записи, вложувањата на

¹⁹ Во вториот квартал од 2015 година, аукциите на благajничките записи се спроведуваа еднаш месечно, преку тендер со износи и каматна стапка во висина од 3,25%. Во март 2015 година, Народната банка го промени начинот на распределба на понудите меѓу банките при аукциите на благajничките записи, кои што во суштина се ограничени во зависност од процентуалното учество на задолжителната резерва во денари на банката во вкупната задолжителна резерва во денари на банкарскиот систем за периодот на исполнување којшто започнува на денот на аукцијата.

Графикон бр. 20
Структура (горе) и квартална апсолутна промена (долу) на паричните средства и побарувањата на банките од Народната банка

во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

банките во расположливите депозити кај Народната банка²⁰, како финансиски инструмент во којшто банките можат неограничено да вложуваат, имаа значително поголеми осцилации во изминатата година. Така, ако во претходните три квартала постојано се зголемуваше интересот на банките за пласирање во расположливите депозити, во вториот квартал на 2015 година дојде до нивно квартално намалување (за 24,0%), што всушност беше и главен носител на кварталното намалување вкупните парични средства и побарувања од Народната банка (за 4,2%), а следствено имаа и најголем удел во кварталното намалување на ликвидните средства (учество од 92%). Од аспект на рочноста, во структурата на расположливите депозити на банките најзастапени се расположливите депозити до седум дена.

Во вториот квартал од 2015 година, на примарниот пазар на државни хартии од вредност, нето издадениот износ²¹ се намали во споредба со првиот квартал од годината, но сè уште е позитивен. На годишна основа, вкупниот номинален износ на издадени државни хартии од вредност е поголем за 5,1%. Притоа, се зголеми нето издадениот износ на државни обврзници, додека се намали нето издадениот износ на државни записи, што овозможи понатамошно зголемување на рочниот профил на издадените државни хартии од вредност. Поради овие активности на примарниот пазар на државните хартии од вредност, при скроман обем на тргување на секундарниот пазар, **веќе втор квартал по ред, пласманите во државните хартии од вредност на банките се единствената компонента од нивните ликвидни средства што остварија квартален раст**

²⁰ Согласно со Одлуката за расположливите депозити („Службен весник на Република Македонија“ бр. 49/12, 18/13, 50/13 и 166/13), банките можат да пласираат депозити во Народната банка секој работен ден со рок на достасување од еден работен ден и еднаш неделно со рок на достасување од седум дена. Овие депозити се пласираат без можност за делумно или целосно предвремено повлекување.

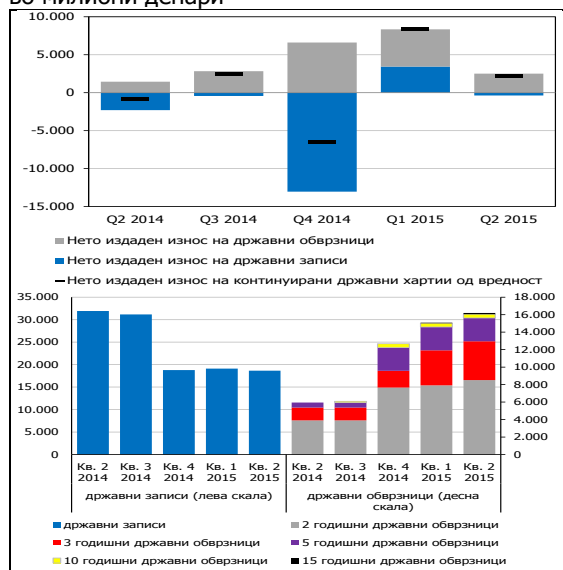
²¹ Нето издадениот износ на државни хартии од вредност на примарниот пазар се добива како разлика меѓу износот на ново издадените државни хартии од вредност во определен период и износот на достасаните државни хартии од вредност во соодветниот период.

Графикон бр. 21

Квартална динамика на нето издадениот износ на државните хартии од вредност (горе) и структура на континуираните државните хартии од вредност во сопственост на банките (долу)

во милиони денари

Извор: Народната банка.

Забелешка: Пресметките се направени според нивната номинална вредност на континуираните државни хартии од вредност.

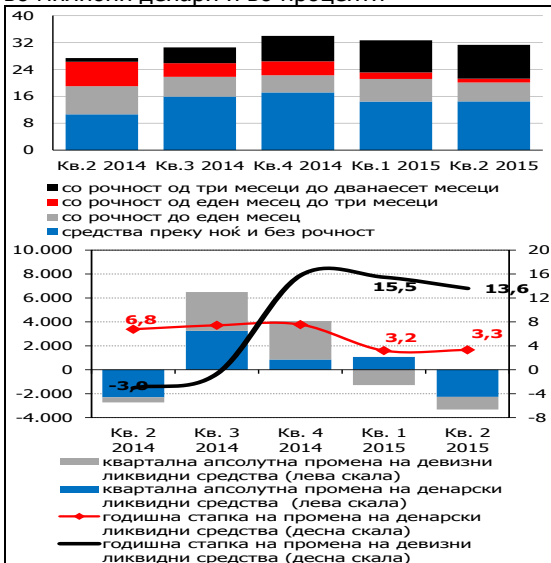
(за 1,8%). Во структурата на портфолиото на континуирани државни хартии од вредност на банките, учеството на државните записи и понатаму се намалува и на крајот од вториот квартал на 2015 година изнесува со 54,5%²², што е намалување за 1,1 процентен поен на квартална основа, за сметка на зголемувањето на учеството на континуираните државни обврзници. Склоностите на банките за вложување во државни хартии од вредност со помала договорна рочност се поизразени, поради што во рочната структура на државните обврзници на банките повеќе од половината се двегодишни обврзници. Воедно, трендот на постепено намалување на учеството на банките во вкупните издадени државни хартии од вредност продолжи и во текот на вториот квартал на 2015 година и на 30.6.2015 година изнесува 47,2%, што е помалку за 0,5 и за 6,7 процентни поени на квартална и годишна основа, соодветно.

Краткорочните средства пласирани во странски банки втор квартал по ред бележат намалување (за 4,1%). Во структурата на овие средства најзастапени се средствата на кореспондентните сметки во странските банки и средствата вложени преку ноќ, но со постепено зголемување на средствата орочени меѓу три месеци и една година, што главно се должи на историски ниските, па дури и негативните, каматни стапки на меѓународните меѓубанкарски пазари. Оттука, поради остварувањето поголем принос, неминовно е домашните банки, при вложувањето средства во странски банки, да го зголемат инвестицискиот хоризонт, односно да ја продолжат нивната рочност. Кварталното намалување на средствата во странски банки придонесе за квартално намалување на ликвидните средства во

²² Пресметано со користење на сметководствената вредност на државните хартии од вредност во билансот на состојба на банките. Доколку пресметка се прави со користење на номиналната вредност на издадените државни хартии од вредност, учеството на државните записи во портфолиото на државните хартии од вредност на банките изнесува 53,5% на крајот од вториот квартал на 2015 година.

Графикон бр. 22

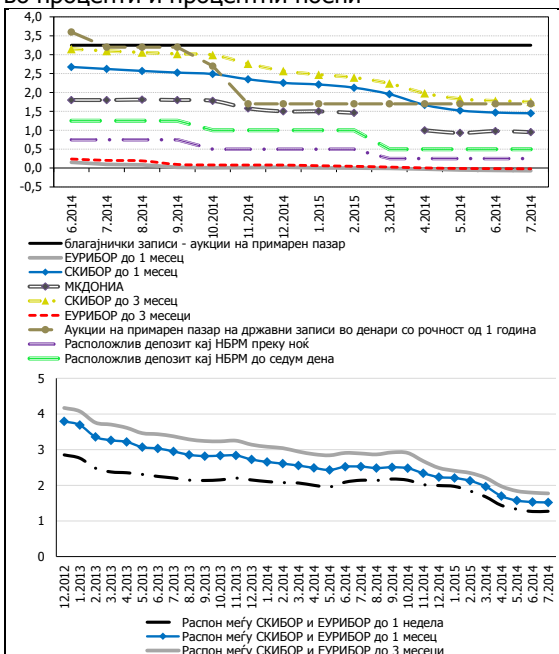
Износ на краткорочните депозити кај странски банки (горе) и промена на ликвидни средства по валута (долу) во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 23

Движење на основните каматни стапки (горе) и распон меѓу СКИБОР и ЕУРИБОР за избрани рочности (долу) во проценти и процентни поени

Извор: Народната банка за СКИБОР и интернет страницата на European Money Markets Institute за ЕУРИБОР. Распонот е пресметан со користење на просечните каматни стапки во соодветните месеци.

девизи за 3,0%. Сепак, девизните ликвидни средства на годишна основа сè уште бележат раст за 13,6%, главно поради нивниот побрз раст во втората половина на 2014 година. Од друга страна, поради намалувањето и на ликвидните средства во денари, на крајот од вториот квартал на 2015 година валутната структура на вкупните ликвидни средства на банките не забележа поголеми промени. Така, девизните ликвидни средства зафаќаат 27,6% од вкупните ликвидни средства, што во споредба со крајот од првиот квартал на 2015 година е намалување за 0,2 процентни поена.

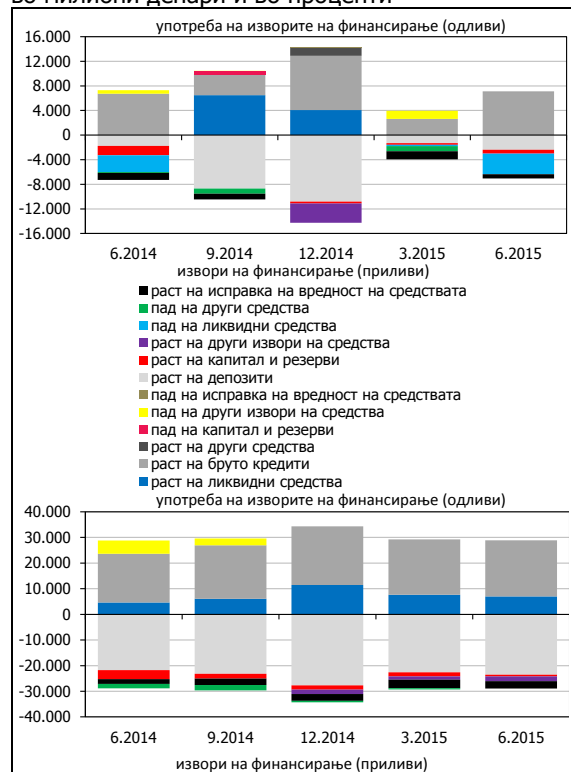
Кај каматните стапки на домашниот меѓубанкарски пазар (СКИБОР и МКДОНИА), но и на меѓубанкарските пазари во евро-зоната се задржа трендот на намалување и во вториот квартал на 2015 година, проследено со надолно придвижување на нивните криви на принос. Стеснувањето на распонот меѓу денарските каматните стапки на домашниот меѓубанкарски пазар и основните меѓубанкарски стапки за евра во евро-зоната продолжи и во текот на вториот квартал од 2015 година го достигна историски најниското ниво.

Падот на ликвидните средства на банките на квартална основа беше главен

Графикон бр. 24
Износ на новите извори на финансирање на банкарскиот систем и нивна употреба на квартална (горе) и на годишна основа (долу)

во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

носител во формирањето на изворите²³ на финансирање на банките. Имено, во вториот квартал од 2015 година, растот на депозитите на нефинансиските субјекти (како главен извор на финансирање) придонесе со околу една третина во формирањето на изворите на финансирање, но поголем дел од нивниот раст (речиси половината) произлезе од реструктурирање во активата на банките, односно пренасочување на средствата од ликвидни средства во извори за кредитирање. Сепак, на годишна основа, растот на депозитите придонесува најмногу во формирањето на новите извори на финансирање на македонските банки, што произлегува од конвенционалниот деловен модел што го применуваат домашните банки, заснован врз финансирање главно преку депозити. Во вториот квартал на 2015 година, употребата на изворите на финансирање во целост беше насочена кон кредитната поддршка за домашните нефинансиски субјекти. На годишна основа, околу три четвртини од новите извори на финансирање банките ги употребија за кредитирање.

2.1.2 Показатели за ликвидноста

Поради намалувањето на ликвидните средства во текот на вториот квартал на 2015 година, показателите²⁴ за покриеноста на различните категории на обврски на банките со ликвидни средства

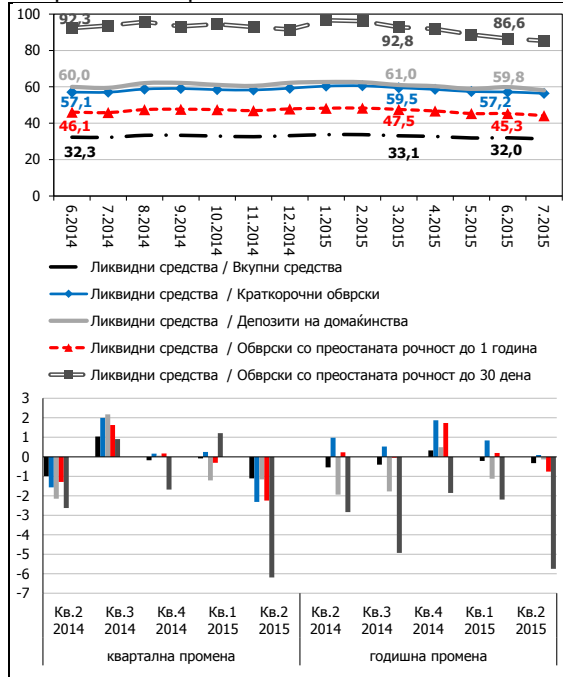
²³ Новите извори на финансирање на банките и нивната употреба од страна на банките се добиени преку индиректна пресметка, односно преку промената на салдата на одделните сметки од билансот на банките. Ефектот врз паричните текови на банките, којшто се должи на расходите и приходите коишто не претставуваат паричен одлив или прилив (на пример: отписи на кредити, ревалоризација на хартии од вредност коишто се расположливи за продажба или се чуваат за тргување, амортизација на основните средства, нето курсни разлики итн.) е составен дел на промената на соодветните билансни ставки на кои се однесува соодветниот прилив или одлив. Со категоријата „други средства“ се опфатени средствата коишто не се кредити на нефинансиски субјекти и коишто не се вклучени во категоријата „ликвидни средства“ (пласманите во хартии од вредност кои не се дел од ликвидните средства, долгорочните пласмани во странски и домашни банки, задолжителната резерва во девизи, преземените средства за ненаплатени побарувања, основните средства итн.). Со категоријата „други извори на финансирање“ се опфатени сите извори на финансирање коишто не се вклучени во депозитите на нефинансиски субјекти, капиталот и резервите, субординираните и хибридниите капитални инструменти (депозитите на финансиски институции, заемите, други обврски, тековниот профит итн.), како и ефектот од промената на исправката на вредност на средствата.

²⁴ При пресметка на показателите за ликвидноста на ниво на банкарскиот систем не се земени предвид резидентните меѓубанкарски средства и обврски.

Графикон бр. 25

Движење на показатели за ликвидноста на банкарскиот систем (горе) и нивна промена (долу)

во проценти и процентни поени

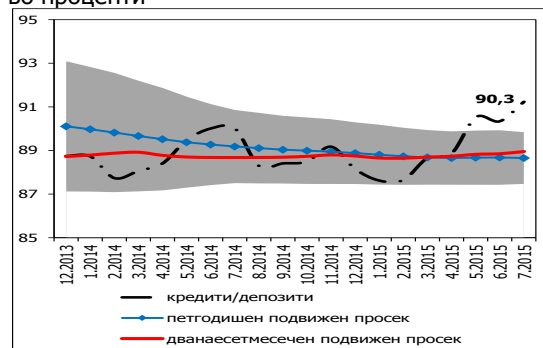

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 26

Движење на соодносот кредити / депозити за банкарскиот систем

во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Забелешка: Засенчениот дел во графиконот претставува распон од една стандардна девијација над и под петгодишниот подвижен просек на показателот.

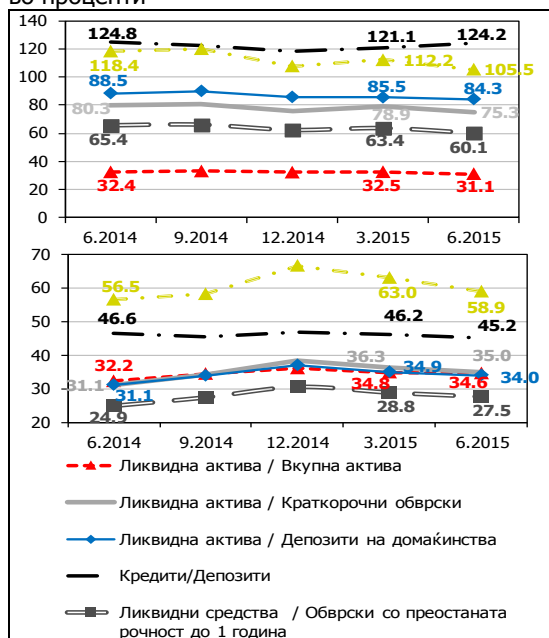
забележаа намалување. Така, покриеноста на краткорочните обврски и на депозитите на домаќинствата со ликвидни средства се намалија на квартална основа за 2,3 и 1,2 процентни поени, соодветно. Намалување се забележа и кај показателите за покриеноста на обврските со различна договорна преостаната рочност. Посебно забележливо е намалувањето на покриеноста со ликвидни средства на обврските со преостаната рочност до 30 дена во вториот квартал на 2015 година за 6,2 процентни поена, но сепак овој показател има и највисока вредност (86,6%), во споредба со другите показателите за ликвидноста. Учеството на ликвидните средства во вкупните средства на банките на крајот од вториот квартал на 2015 година изнесува 32,0% и е помало за 1,1 на квартална основа, односно за 0,3 процентни поени на годишна основа. По одделни банки, на 30.6.2015 година, ликвидните средства зафаќаат од 16,9% до 44,1% од вкупните средства, додека покриеноста на краткорочните обврски со ликвидни средства се движи од 34,9% до 109,8%.

Соодносот меѓу кредитите и депозитите на ниво на банкарскиот систем на 30.6.2015 година изнесува 90,3% и во споредба со крајот на првиот квартал на 2015 година бележи зголемување за 1,6 процентни поени. За одбележување е што показателот кредити/депозити во текот на вториот квартал од 2015 година, за првпат во посткризните години е над една стандардна девијација од неговиот петгодишен подвижен просек што може да сигнализира пребрз раст на кредитите при тековната динамика на депозитите како главен извор на финансирање на банките. Анализирани по одделни банки, соодносот меѓу кредитите и депозитите на 30.6.2015 година се движи во интервал од 72,1% до 130,0%, при што кај седум банки коишто заеднички зафаќаат 26,7% од вкупните средства на банкарскиот систем, овој сооднос е поголем од 100%. Стапките за

Графикон бр. 27

Показатели за ликвидноста на банкарскиот систем според валутата - денари (горе) и девизи (долу) во проценти

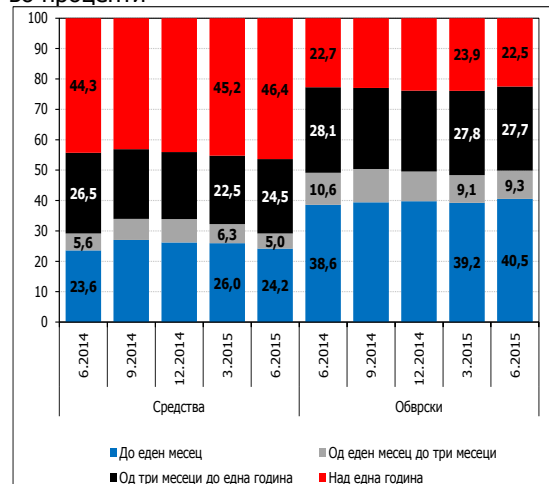

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 28

Структура на средствата и обврските на банките според нивната договорната преостаната рочност

во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

ликвидност на банкарскиот систем²⁵ претставени како соодносот меѓу средствата и обврските коишто достасуваат во следните 30 дена и 180 дена, на крајот од вториот квартал на 2015 година изнесуваат 2,23 и 1,52, соодветно, што е над пропишаното минимално ниво од 1.

Поради поизразеното намалување на ликвидните средства во денари во вториот квартал на 2015 година, намалувањето на показателите за ликвидноста во денари е позабележително во споредба со показателите за девизната ликвидност. Сепак, показателите за ликвидноста во денари и натаму се на прилично повисоко ниво во споредба со показателите за ликвидноста во девизи.

2.1.3 Рочна структура на средствата и обврските

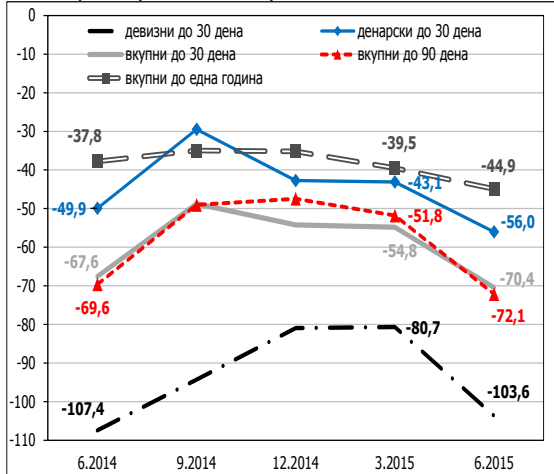
Во вториот квартал на 2015 година продолжи зголемувањето на учеството на средствата со преостаната рочност поголема од една година, за сметка на намалувањето на учеството на средствата со помала преостаната рочност од еден месец и од еден до три месеци. Носител на овие структурни промени беше намалувањето на ликвидните средства на банките со мала преостаната рочност, а посебно побарувањата од Народната банка. Во структурата на обврските на банките според договорната преостаната рочност, промените во вториот квартал од 2015 година се однесуваа на намалувањето на структурното учество на обврските со поголема преостаната рочност за сметка на зголемувањето на обврските со помала преостаната рочност. Ваквите промени главно произлегуваат од отсуството на раст на депозитите на населението, при постепено достасување на претходно

²⁵ Начинот на пресметка на стапките на ликвидност до 30 и до 180 дена е определен со Одлуката за управување со ликвидносниот ризик на банките („Службен весник на Република Македонија“ бр. 126/11, бр. 19/12 и бр.151/13).

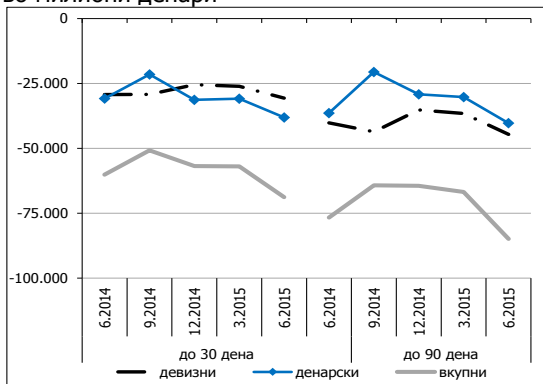
орочените депозити и посилната склоност кај депонентите за чување на депозитите на пократки рокови.

Графикон бр. 29
Релативно значење на збирната разлика меѓу средствата и обврските на банките според договорната преостаната рочност процент од кумулативните средства со истата договорна преостаната рочност

Извор: пресметки на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 30
Разликата меѓу средствата и обврските според нивната договорна преостаната рочност до 30 дена и до 90 дена во милиони денари

Извор: пресметки на Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Овие поместувања во структурата на средствата и обврските на банките според нивната договорна преостаната рочност придонесува за зголемување на релативното значење на збирната негативна разлика меѓу средствата и обврските, и тоа независно од преостанатата рочност. Така, јазот меѓу средствата и обврските со преостаната рочност до 30 дена, изразен како сооднос со вкупните средства со истата преостаната рочност, на крајот од вториот квартал на 2014 година е подлабок за 15,6 процентни поени и изнесува -70,4%, што е најголемо ниво во годините по глобалната финансиска криза. Продлабочување на квартална основа се забележува кај јазот меѓу средствата и обврските со преостаната рочност до 90 дена и со преостаната рочност до една година. Иако апсолутната големина на неусогласеноста меѓу средствата и обврските во зависност од нивните валутни карактеристики е слична, сепак релативната големина на јазот и натаму е далеку поголема кај нивната девизна компонента.

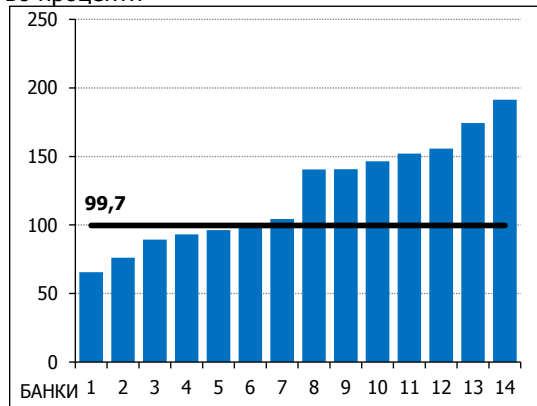
Банките и во вториот квартал на 2015 година очекуваат дека депозитите ќе имаат висока стабилност. Така, на крајот од вториот квартал на 2015 година, банките очекуваат дека 82,0% од орочените депозити со преостаната рочност до три месеци (84,1% на 31.3.2015 година) ќе им бидат на нивно располагање и во следните три месеци, додека кај депозитите по видување, вклучувајќи ги и средствата на трансакциските сметки, банките очекуваат 82,0% (82,6% на 31.3.2014 година) дека ќе останат во банките. И понатаму постои позитивна збирна разлика меѓу средствата и обврските според нивната очекувана рочност, и тоа во сите рочни сегменти (анекс бр. 30).

Графикон бр. 31

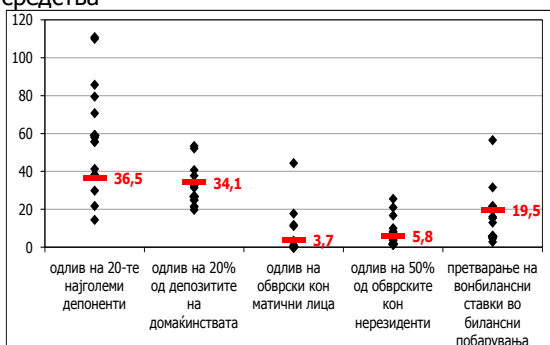
Намалување на ликвидните средства при симулацијата за комбинирани ликвидносни шокови

во проценти

Графикон бр. 32

Придонес на одделните комбинирани шокови во намалувањето на ликвидните средства при симулацијата за комбиниран ликвидносен шок како процент на намалување на ликвидните средства

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

2.1.4 Стрес-симулации за ликвидносни шокови

Намалувањето на ликвидните средства во вториот квартал од 2015 година, придонесе и за послаби резултати на банките при симулациите за истовремена комбинација на повеќе ликвидносни шокови, што подразбира комбинирано одлевање надвор од банкарскиот систем на определени извори на финансирање²⁶. При комбиниран и истовремен ликвидносен одлив како исклучително екстремна симулација (при поединечни претпоставени ликвидносни шокови, македонските банки имаат доволно ликвидни средства за да ги отплатат одливите, без потешкотии при натамошно редовно вршење на активностите), банкарскиот систем би ги искористил речиси сите ликвидни средства, но би ги отплатил потребните одливи. Учеството на ликвидните средства во вкупните средства на банкарскиот систем по симулацијата би изнесувало 0,13% (1,82% на 31.3.2015 година), додека покриеноста на краткорочните обврски²⁷ со ликвидни средства би била 0,26% (3,51% на 31.3.2015 година). Доколку за потребите на оваа симулацијата опфатот на ликвидните средства се прошири со одредени финансиски инструменти²⁸ во сопственост на банките, за кои може да се претпостави дека во период од 30 дена би можеле лесно да се наплатат или да се конвертираат во ликвидни средства, тогаш намалувањето на

²⁶ При симулацијата се претпоставува одлив на депозитите на дваесетте најголеми депоненти, на 20% од депозитите на населението, на обврските кон матичните субјекти со исклучок на обврските врз основа на субординирани инструменти и хибридни капитални инструменти коишто се исклучени од симулацијата бидејќи согласно со регулативата за пресметка на адекватноста на капиталот евентуална нивна предвремена исплата е предмет на ограничување, на 50% од обврските кон нерезидентите (со исклучок на обврските коишто се веќе опфатени со претходните симулации) и целосна конверзија на определени вонбилансни обврски на банките (непокриени акредитиви, неотповикливи кредитни линии и неискористените лимитите врз основа на кредитни картички и одобрени пречекорувања на трансакциски сметки) во билансни побарувања. При спроведувањето на симулациите за ликвидносни шокови изземена е „Македонската банка за поддршка на развојот“ АД Скопје, поради законското ограничено присуство на депозитниот пазар.

²⁷ При симулациите се претпоставува дека одливите кај одделните шокови се пропорционални на договорната рочна структура на одделните извори на финансирање за кои е претпоставен одливот на 31.12.2014 година. Вака добиената рочна структура на претпоставените одливите, служи за пресметка на краткорочните обврски после симулираните одливи.

²⁸ При ова проширување на опфатот на ликвидните средства, покрај финансиските инструменти што ги сочинуваат ликвидните средства, се додаваат и следниве финансиски инструменти од билансот на банките: долгорочните депозити во странски банки, инструменти на пазарот на пари издадени од нерезиденти, странски државни обврзници, кредити со договорна преостаната рочност до 30 дена како и ефектот од намалувањето на задолжителната резерва за девизните обврски на банките којашто е издвоена во девизи заради одливот на девизните депозити на населението.

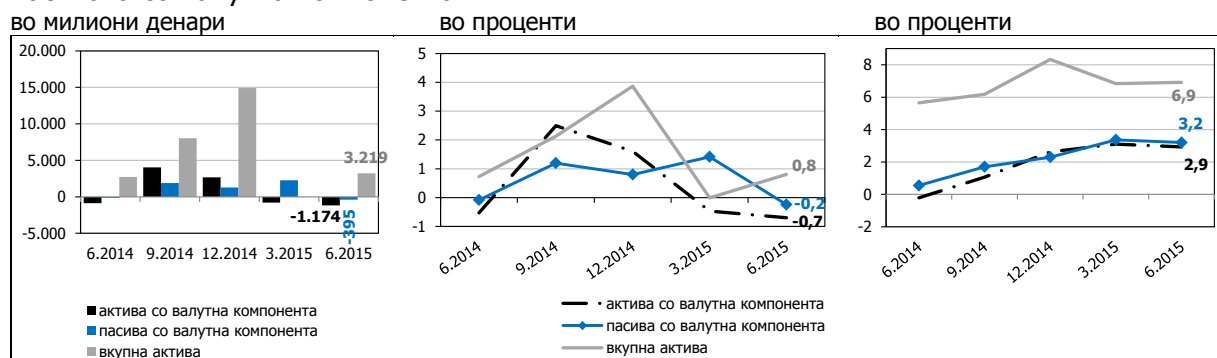
ликвидните средства на ниво на банкарскиот систем при оваа симулација би било 88,7% (85,2% на 31.3.2015 година). Од ликвидносните шокови што се комбинираат при оваа симулација, вообичаено, како поединечно најзначаен е одливот на депозитите на дваесетте најголеми депоненти, за којшто и разликите по одделните банки се најзабележителни со оглед на разликите во степенот на концентрација на депозитите, по што следи одливот на 20% од депозитите на населението.

3. Валутен ризик

Валутниот ризик е еден од позначајните ризици на кои се изложуваат банките во РМ и нивните клиенти, но опасноста за нив од ваквата изложеност е минимална поради стратегијата на Народната банка за одржување фиксен девизен курс на денарот во однос на еврото. Во вториот квартал од 2015 година, јазот помеѓу активата и пасивата со валутна компонента се намали. Со тоа се намали и неговото учество во сопствените средства на банките, што е показател за намалувањето на изложеноста на банките на валутниот ризик. Позициите во американски долари најмногу придонесоа за стеснување на јазот во однос на претходниот квартал. Банките главно ги почитуваат пропишаните лимити за отворената девизна позиција, а при евентуално отстапување, во согласност со постапката определена во регулативата, се преземаат мерки и активности за сведување во рамки на пропишаниот лимит.

Графикон бр. 33 Квартална (лево и средина) и годишна (десно) промена на активата и пасивата со валутна компонента

Графикон бр. 34 Јаз меѓу активата и пасивата со валутна компонента

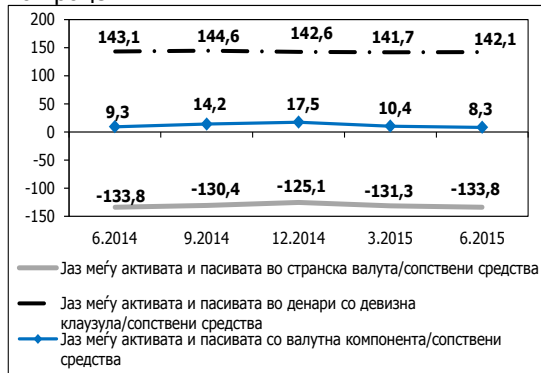
На 30.6.2015 година, јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента се намали во однос на 31.3.2015 година. Стеснувањето на јазот произлегува пред сè од намалувањето на активата со валутна компонента (за 1.174 милиони денари²⁹).

²⁹ Активата во девизи се намали за 2.267 милиони денари (главно поради намалувањето на тековните сметки во странски банки и кредитите во девизи), наспроти растот на активата во денари со девизна клаузула во висина од 1.093 милиони денари, којшто се должи на растот на кредитите во денари со девизна клаузула.

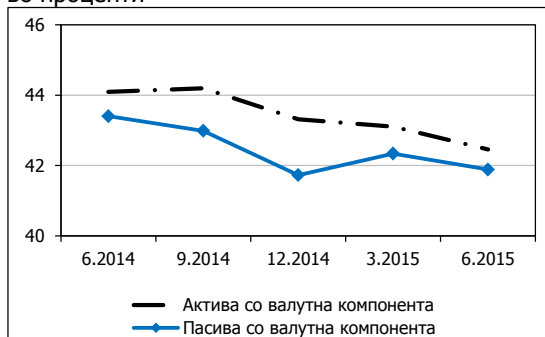
Графикон бр. 35

Учество на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента во сопствените средства на банките во проценти

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 36 Учество на активата* и пасивата со валутна компонента во вкупната актива на банките во проценти

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

* Активата со валутна компонента е намалена за износот на извршената исправка на вредноста. Исклучена е „МБПР“ АД Скопје.

Стеснувањето на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента придонесе за намалување на неговото учество во сопствените средства на банките за 2,1 процентен поен. На 30.6.2015 година ова учество изнесуваше 8,3%, што упатува на релативно ниска изложеност на банките на валутниот ризик.

Намалувањето на активата и пасивата со валутна компонента (за 1.174 и 395 милиони денари, соодветно), при истовремен пораст на вкупната актива на банкарскиот систем (за 3.219 милиони денари), придонесе за натамошно намалување на валутната компонента во билансите на банките, како показател за натамошната денаризација на банкарските активности.

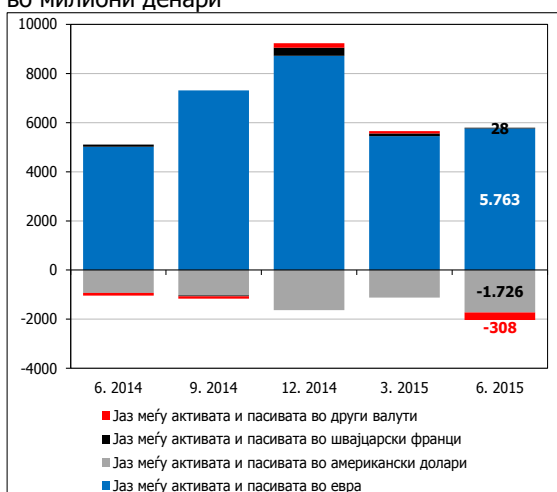
Табела бр. 1 Валутна структура на активата и пасивата со валутна компонента во проценти

Валута	31.3.2015		30.6.2015	
	Активa	Пасивa	Активa	Пасивa
Евро	87,8	86,9	89,5	88,0
Американски долар	7,3	8,2	6,6	7,8
Швајцарски франк	2,2	2,2	1,5	1,5
Останато	2,7	2,7	2,5	2,8
Вкупно	100,0	100,0	100,0	100,0

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 37 Динамика и структура на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента, по валути во милиони денари

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента во целост произлегува од јазот меѓу активата и пасивата во евра. Во вториот квартал од 2015 година, се зголемија позициите (и средствата и обврските) во евра, со што минимално се зголеми износот на јазот во оваа валута, а таа го зајакна и онака големото учество во валутната структура на активата и пасивата на банките. **Намалувањето на јазот меѓу активата и пасивата со валутна компонента произлегува главно од зголемувањето на негативниот јаз меѓу активата и пасивата во долари,** но и од негативниот јаз меѓу активата и пасивата во австралиски долар којшто во претходниот квартал беше позитивен.

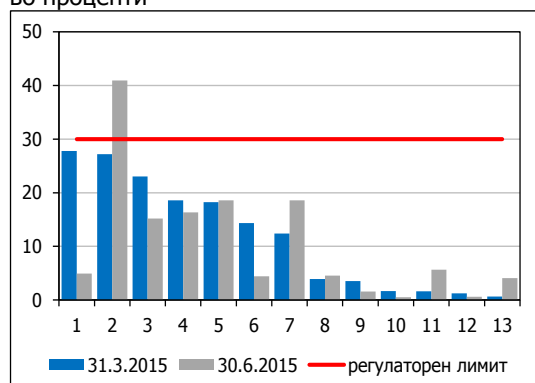
Табела бр. 2 Рапределба на банките според учеството на отворената девизна позиција по одделни валути и агрегатната девизна позиција во сопствените средства

Опис	Број на банки								Агрегатна девизна позиција / сопствени средства
	Отворена девизна позиција по одделни валути / сопствени средства								
	Евро		Американски долар		Швајцарски франк		Останато		
	Долга	Кратка	Долга	Кратка	Долга	Кратка	Долга	Кратка	
под 5%	4	4	11	3	7	6		14	6
од 5% до 10%		1							3
од 10% до 20%	4								4
од 20% до 30%									
над 30%	1								1

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 38

Сооднос на агрегатната девизна позиција и сопствените средства, по одделни банки во проценти

Извор: НБРМ, врз основа на податоците

На 30.6.2015 година, една банка го надмина пропишаниот лимит на агрегатната девизна позиција (30% од сопствените средства), а веќе во средината на јули 2015 година, ова пречекорување е надминато и банката се усогласи со пропишаниот лимит.

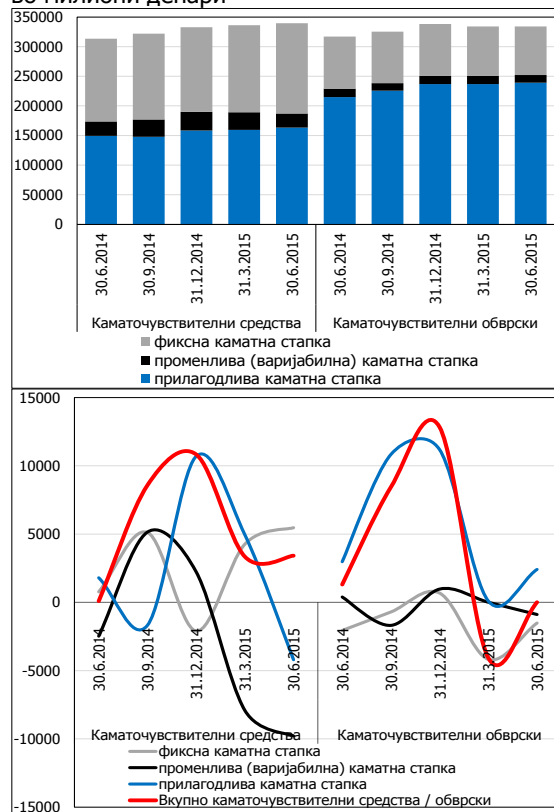

4. Ризик од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности

Изложеноста на банките во Република Македонија на ризикот од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности во вториот квартал од 2015 година продолжи да се зголемува. Соодносот помеѓу вкупната пондерирана вредност на портфолиото на банкарските активности и сопствените средства и понатаму расте, како резултат на зголемените билансни позиции со фиксни каматни стапки, што за банките би претставувало зголемен потенцијален ризик од губење приходи, доколку каматните стапки на пазарот се зголемат. Сепак, овој ризик македонските банките го „неутрализираат“ преку примената на прилагодливите каматни стапки.

Графикон бр. 39

Состојба и структура (горе) и квартална промена (долу) на каматочувствителните средства и обврски, според типот на каматните стапки во милиони денари

Во вториот квартал од 2015 година каматочувствителните средства и обврски во билансите на банките незначително се зголемија, во најголем дел како резултат на позициите со фиксна³⁰ и прилагодлива³¹ каматна стапка.

Растот на каматочувствителните средства беше определен од растот на средствата со фиксна каматна стапка (за 1,6%), и тоа пред сè на станбените кредитите со фиксна каматна стапка.

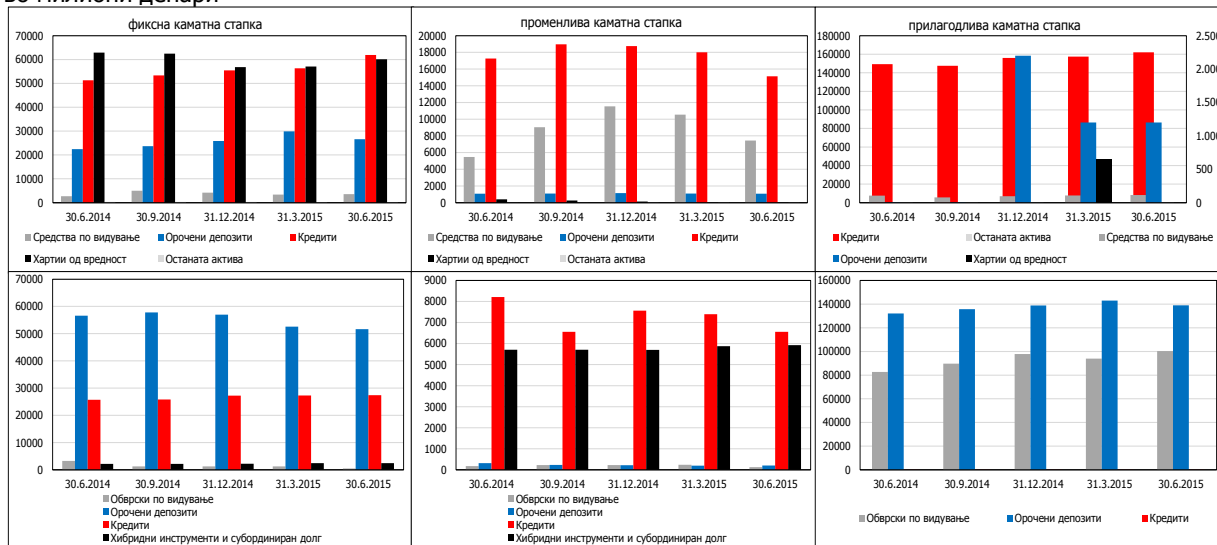
За кварталниот раст на каматочувствителните обврски на банките придонесоа обврските со прилагодлива каматна стапка, коишто забележаа раст од 1%. Кај пасивата со прилагодлива каматна стапка во вториот квартал се забележа реструктурирање, поточно раст на сметките по видување (трансакциските сметки) за 6.222 милиона денари или 7,6%, а намалување на орочените депозити за 4.778 милиони денари или 3,5%.

³⁰ Фиксна каматна стапка - каматна стапка којашто за целиот период останува непроменета, односно банката нема право да ја менува висината на каматната стапка, којашто е номинално утврдена во договорот.

³¹ Прилагодлива каматна стапка - каматна стапка чијашто висина се менува врз основа на одлука на банката, а не врз основа на одредена референтна каматна стапка или индекс. Со еднострано прилагодливите каматни стапки, банките го пренесуваат сопствениот ризик од промена на каматните стапки, врз своите клиенти, а можат да служат и како инструмент за управување со ликвидноста и профитабилноста од страна на банките.

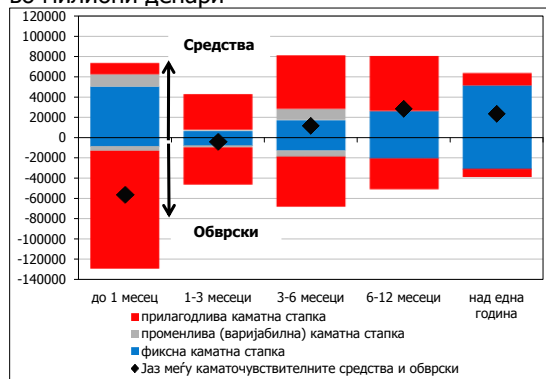

Графикон бр. 40 Состојба на каматочувствителните средства (горе) и обврски (долу), според ставките во билансот на состојба и типот на каматните стапки во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 41 Состав на каматочувствителните средства и обврски, според рочноста и типот на каматната стапка во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

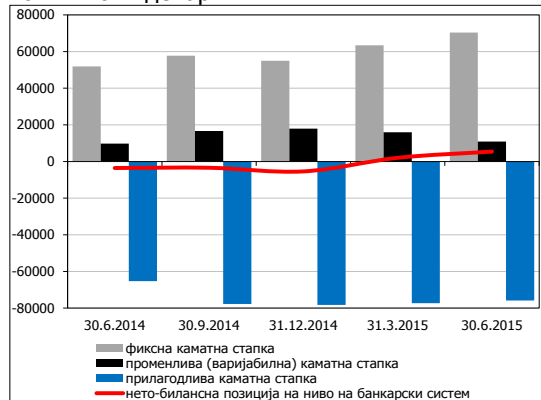
Во вториот квартал на 2015 година, структурата на каматочувствителните средства и обврски забележа одредени промени, но и понатаму најзастапени се позициите со прилагодливи каматни стапки. Кај средствата со фиксна каматна стапка, кредитите го презедоа главното место од вложувањата во хартии од вредност.

Прилагодливите каматни стапки го имаат главното место и кај сите рочни сегменти од каматочувствителните средства и обврски до една година³². Примената на овој тип каматни стапки го минимизира ризикот за банките од промена на каматните стапки во портфолиото на банкарски активности. Средствата и обврските со фиксна каматна стапка преовладуваат на подолг рок (над 1 година). Кај средствата тоа се должи на кредитите со фиксна каматна стапка коишто само во првите неколку години имаат третман на средства со фиксна камата. Во пасивата со фиксни каматни стапки (над 1 година), преовладуваат обврските врз основа на

³² Исклучок претставуваат каматочувствителните средства во рочниот сегмент до еден месец, кај кои преовладуваат позициите со фиксна каматна стапка како резултат на пласманите на банките во хартии од вредност.

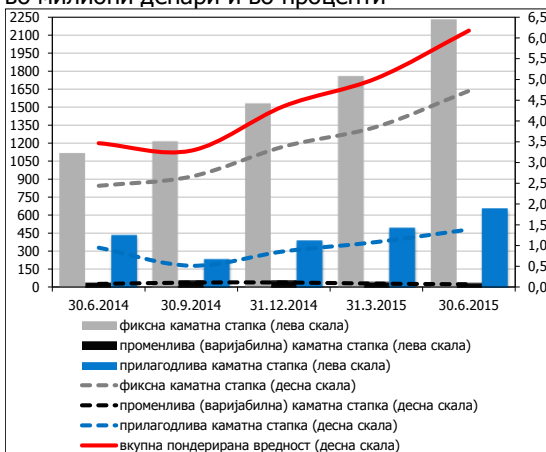

Графикон бр. 42
Јаз помеѓу каматочувствителните средства и обврски, според типот на каматната стапка во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 43
Пондерирана вредност (лева скала) и однос на вкупната пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности и сопствените средства (десна скала), според типот на каматната стапка во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

кредити на банките. Променливите каматни стапки се најмалку користени.

Јазот помеѓу каматочувствителните средства и обврски значително се зголемува кај позициите со фиксни каматни стапки, главно поради зголемувањето на кредитите на страната на активата и намалувањето на орочените депозити во пасивата. Од друга страна, пак, се стесни јазот меѓу позициите со прилагодливи и променливи каматни стапки. И покрај овие движења, и натаму е најголем износот на јазот (негативен) помеѓу позициите со прилагодлива каматна стапка, којшто произлегува од високата застапеност на депозитите со прилагодливи каматни стапки.

Во изминатите четири квартали, **соодносот помеѓу вкупната пондерирана вредност на портфолиото на банкарските активности³³ и сопствените средства** има нагорен тренд (изнесува 6,2% на 30.6.2015 година), но е далеку под определениот максимум од 20%. Растот на овој сооднос се должи на нето пондерираната вредност на позициите со фиксна каматна стапка кај рочните сегменти над една година. Одржувањето на овој низок сооднос со сопствените средства ќе продолжи сè додека постои широката примена на прилагодливите каматни стапки од страна на банките, што им дава можност на банките еднострано да ги менуваат каматните стапки. Очекувањата на Народната банка се дека во наредниот период постепено треба да доаѓа до намалување на примената на овој тип каматни стапки, што следствено ќе наметне потреба за проширување на капацитетот и воспоставување системи кај банките за

³³ Вкупната пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности ја прикажува промената на економската вредност на ова портфолио како резултат на оцената за промената на каматните стапки со користење стандарден каматен шок (паралелна позитивна или негативна промена на каматните стапки за 200 основни поени). Вкупната пондерирана вредност на портфолиото на банкарски активности на ниво на банкарскиот систем се добива со агрегирање на пондерираните вредности на портфолиото на банкарски активности на одделните банки.

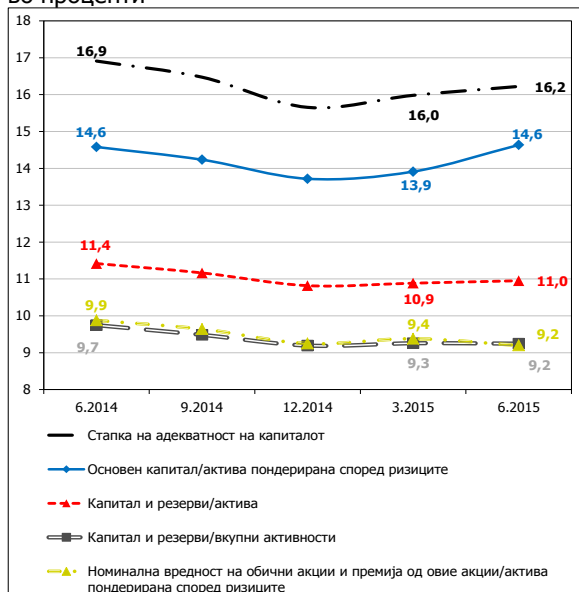
управување со ризикот од промената на каматните стапки.

5. Ризик од несолвентност

Показателите за солвентноста и капитализираноста на банкарскиот систем, генерално, бележат зголемување во вториот квартал од 2015 година.

Графикон бр. 44

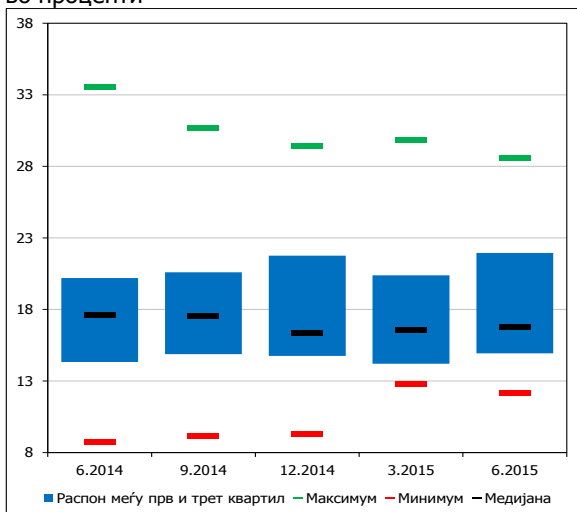
Показатели за солвентноста
во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 45

Мерки за распределба на стапката на адекватност на капиталот во банкарскиот систем
во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Сопствените средства на банкарскиот систем забележаа квартален раст, што е најмногу условено од зголемувањето на сопствените средства кај една голема банка. Новиот износ на сопствени средства беше, во најголема мера, „искористен“ за зголемување на „слободниот“ капитал над минималното ниво потребно за покривање на ризиците. Сепак, еден дел од новиот износ на регулаторен капитал беше „употребен“ и за покривање на кредитниот ризик, којшто произлегува пред сè од зголемувањето на портфолиото на мали кредити и побарувањата од други трговски друштва. Резултатите од стрес-тестирањето спроведено на 30.6.2015 година се подобри во споредба со крајот на првиот квартал од 2015 година.

5.1.1 Показатели за солвентноста и капитализираноста на банкарскиот систем и ниво на ризици на активностите

Показателите за солвентноста и капитализираноста на банкарскиот систем главно бележат зголемување во вториот квартал од 2015 година. Најголемо е подобрувањето на соодносот меѓу основниот капитал и активата пондерирана според ризиците (од 0,7 процентни поени), а стапката на адекватност на капиталот се зголеми за 0,2 процентни поена и е двојно повисока од пропишаниот регулаторен минимум. По скромните промени во првиот квартал од годината, капиталните позиции на банкарскиот систем забележаа солидни стапки на раст, коишто, во вториот квартал од 2015 година, ги надминуваат

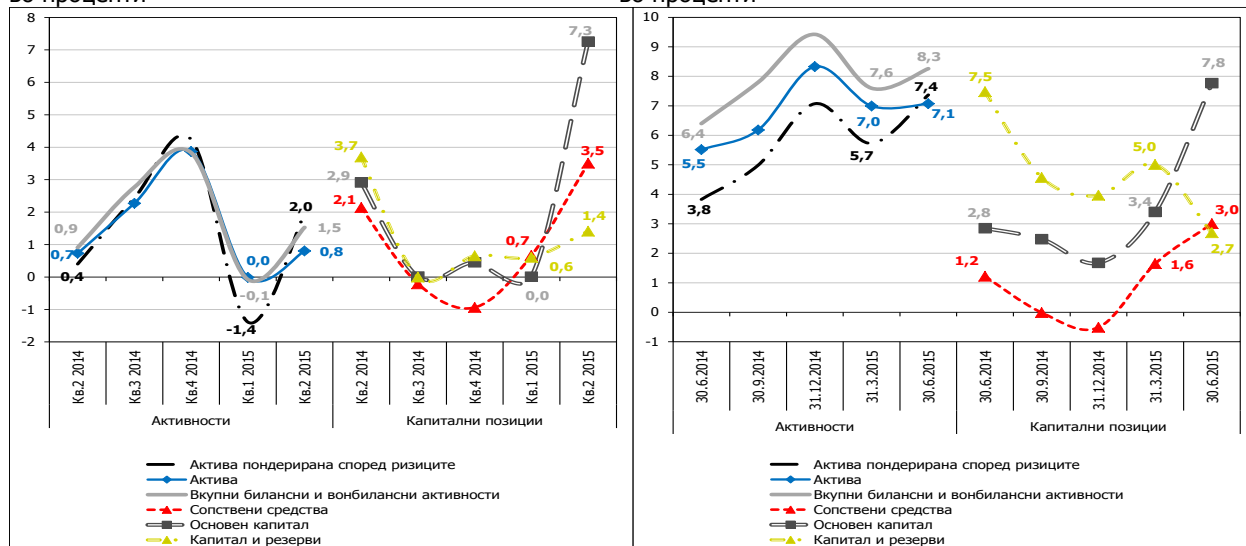

стапките на промена на активностите на банките. На 30.6.2015 година, сите банки имаат стапка на адекватност на капиталот повисока од 12%.

Графикон бр. 47

Стапки на промена на компонентите на показателите за солвентноста, квартални (лево) и годишни (десно) и годишни (десно)

во проценти

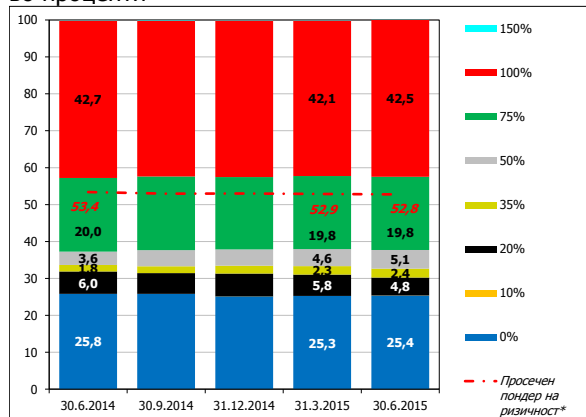

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 46

Структура на вкупната билансна и вонбилансна изложеност, според пондерите на ризици

во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

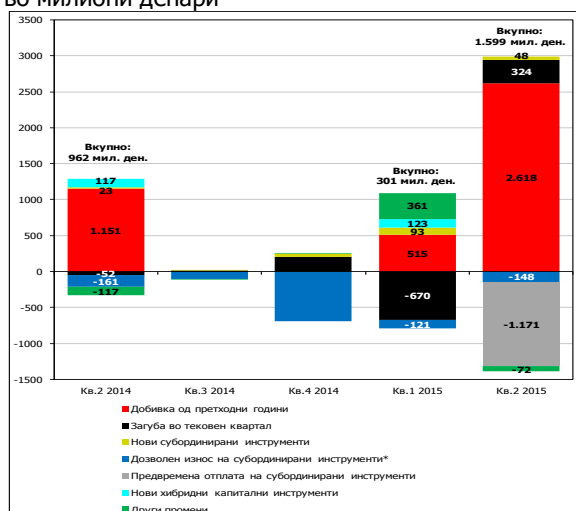
Забелешка: *Просечниот пондер на ризици на вкупната билансна и вонбилансна изложеност се пресметува како сооднос меѓу активата пондерирани според кредитниот ризик и нето билансната и вонбилансната изложеност на банките.

Нивото на ризици на банкарските активности (мерено како сооднос меѓу активата пондерирани според кредитниот ризик и вкупната билансна и вонбилансна изложеност) е речиси непроменето. Во вториот квартал од 2015 година, не се забележуваат позначителни промени во структурата на вкупната билансна и вонбилансна изложеност на банкарскиот систем, според одделните, регулаторно утврдени, пондери на ризици. Оттука, просечниот пондер на ризици на вкупната билансна и вонбилансна изложеност на банкарскиот систем³⁴ се намали за, минимални, 0,1 процентен поен и на 30.6.2015 година изнесува 52,8%.

³⁴ Пресметан како сооднос меѓу активата пондерирани според кредитниот ризик и вкупната билансна и вонбилансна изложеност.

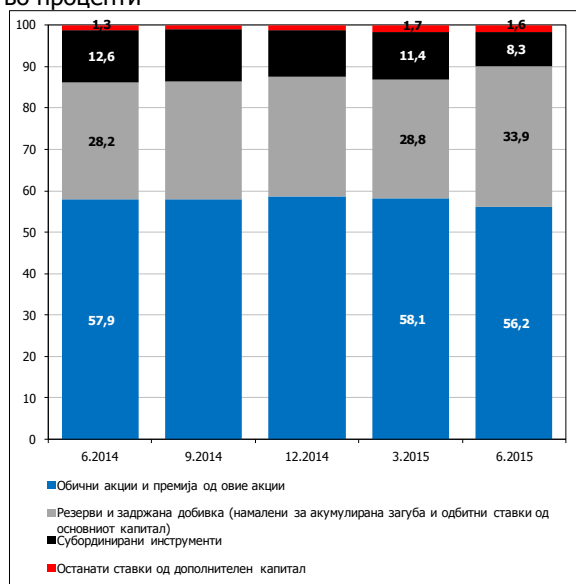

Графикон бр. 48
Структура на кварталните промени на сопствените средства во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.
Забелешки: * Се мисли на промените во износот на веќе издадените субординирани инструменти, коишто произлегуваат од исполнувањето / неисполнувањето на регулаторните правила за вклучување на овие инструменти во пресметката на сопствените средства.

Графикон бр. 49
Структура на сопствените средства во проценти

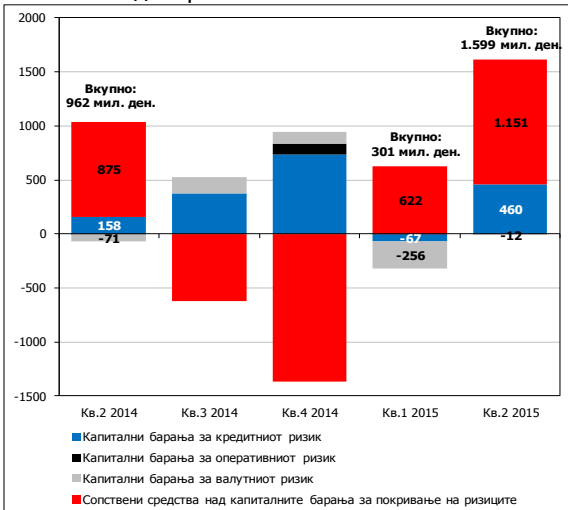
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

5.1.2 Движења и квалитет на сопствените средства на банкарскиот систем

Сопствените средства на банкарскиот систем се зголемија за 1.599 милиони денари (или за 3,5%), што е најмногу условено (со повеќе од 60%) од растот на сопствените средства кај една голема банка. Имено, во вториот квартал од 2015 година, една банка од групата големи банки отпочна постапка за прераспоредување на дел од задржаната добивка расположлива за распределба, во добивка ограничена за распределба на акционерите, што истовремено ѝ овозможи на банката вклучување на оваа позиција во утврдувањето на основниот капитал и сопствените средства. Ваквото зајакнување на основниот капитал на банката се направи со намера за предвремена исплата на обврските врз основа на субординирани инструменти, коишто во пресметката на сопствените средства на банката, тековно, се вклучуваа по дисконтирана вредност (поради навлегувањето на инструментите во последните пет години до достасување) и воедно, во износ далеку помал (за околу 50%) од износот на споменатото прераспоредување на задржаната добивка од претходни години. Дополнителна причина за зголемувањето на сопствените средства на банкарскиот систем е реинвестирањето на добивката за 2014 година, спроведено кај дел од банките (во износ од 459 милиони денари), како и преполовувањето на износот на тековна загуба во вториот квартал од 2015 година, забележано кај банките коишто работеле со загуба, во споредба со загубата прикажана во првото тромесечје од 2015 година. Учеството на основниот капитал во вкупните сопствени средства (пред одбитните ставки од основниот и дополнителниот капитал) се зголеми за 3,2 процентни поена и на 30.6.2015 година го

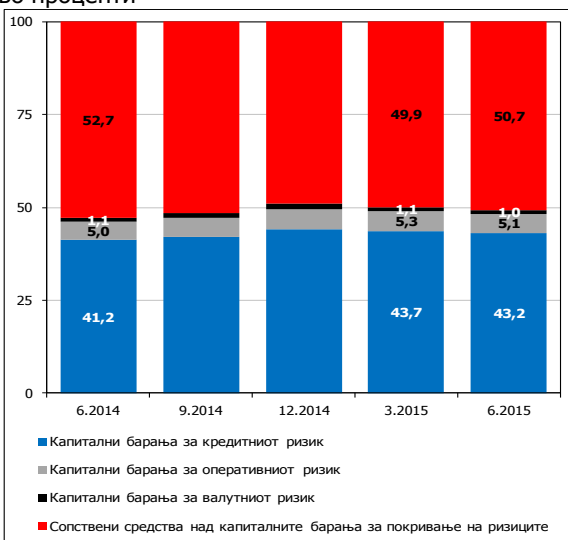

Графикон бр. 50
Структура на кварталните промени на сопствените средства, според употребата за покривање на одделните ризици во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 51
Структура на сопствените средства, според употребата за покривање на одделните ризици во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

достигна нивото од 90,1%, со што беше дополнително зајакнат и онака високиот квалитет на сопствените средства на банкарскиот систем.

Повеќе детали во врска со нивото на сопствените средства на одделните групи банки се прикажани во анексот бр. 34.

5.1.3 Движења и структура на капиталните барања и слободниот капитал на банкарскиот систем

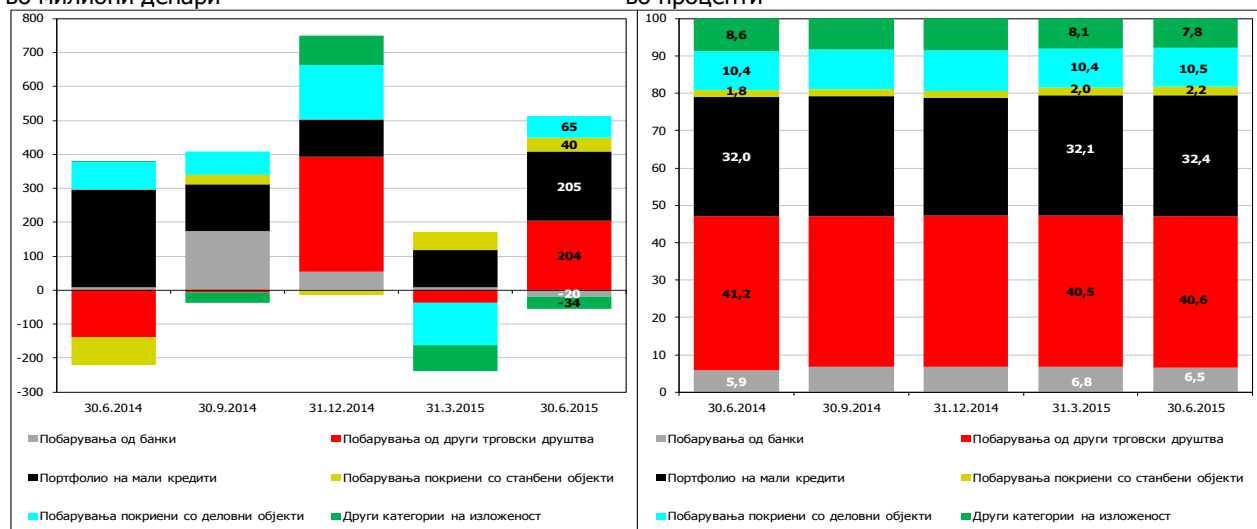
Новиот износ на сопствени средства беше, во најголема мера, „искористен“ за зголемување на „слободниот“ капитал над минималното ниво потребно за покривање на ризиците. Сепак, еден дел од новиот износ на регулаторен капитал беше „употребен“ и за покривање на кредитниот ризик, којшто произлегува пред сè од зголемените портфолио на мали кредити и побарувања од други трговски друштва. Така, во вториот квартал од 2015 година, „слободниот“ капитал над минималното ниво потребно за покривање на ризиците се зголеми за 1.151 милион денари, или за 5,1%. Истовремено, растот на капиталните барања за покривање на ризиците³⁵ беше помал и изнесуваше 448 милиони денари, или 2%. Зголемувањето на капиталните барања беше условено од растот на регулаторниот капитал потребен за покривање на кредитниот ризик (за 460 милиони денари, или за 2,3%), што пак најмногу произлегува од зголеменото портфолио на мали кредити и повисокиот износ на побарувањата од други трговски друштва. Сопствените средства над минималното ниво потребно за покривање на ризиците претставуваат повеќе од половината од вкупните сопствени средства.

³⁵ Капиталните барања се утврдуваат на нивото од 8% од активата пондерирана според ризиците.

Графикон бр. 52

Квартални промени (лево) и структура (десно) на капиталните барања за покривање на кредитниот ризик, по одделни категории на изложеност во милиони денари во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Повеќе детали за капиталните барања за покривање на ризиците и стапката на адекватноста на капиталот, по одделни групи банки, се прикажани во анексот бр. 35.

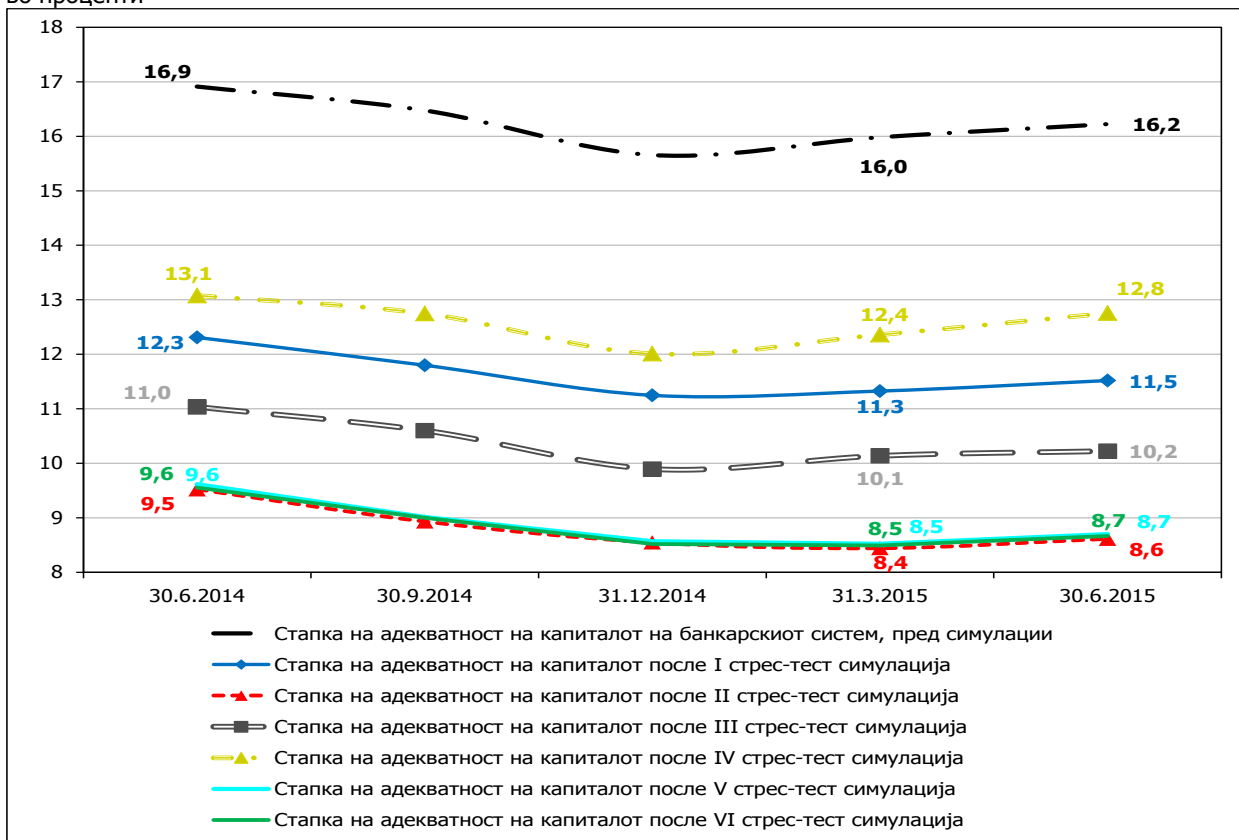
5.1.4 Стрес-тестирање на отпорноста на банкарскиот систем на хипотетички шокови

Спроведеното тестирање на отпорноста на банкарскиот систем и на одделните банки во Република Македонија на симулирани шокови, упатува на подобри резултати, односно поголема отпорност на банкарскиот систем во споредба со 31.3.2015 година. Подобрите резултати од стрес-тестот се должат најмногу на зголемувањето на адекватноста на капиталот на банкарскиот систем, во вториот квартал од 2015 година. Адекватноста на капиталот на банкарскиот систем не се намалува под 8% при ниту една од симулациите, иако кај поединечни банки се воочува хипотетичка потреба за докапитализација при симулираните екстремни шокови.

Графикон бр. 53

Споредба на резултатите од симулации на кредитни и комбинирани шокови во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

*Стрес-тестирањето ги опфаќа следниве симулации:

I симулација: Зголемување на нефункционалната кредитна изложеност кон нефинансиските субјекти за 50%;

II симулација: Зголемување на нефункционалната кредитна изложеност кон нефинансиските субјекти за 80%;

III симулација: Премин на 10% од редовната кон нефункционална кредитна изложеност кон нефинансиските субјекти;

IV симулација: Прекласификација во категоријата „B - нефункционално“ на петте најголеми кредитни изложености кон нефинансиските субјекти (вклучувајќи ги и поврзаните субјекти);

V симулација: Зголемување на нефункционалната кредитна изложеност кон нефинансиските субјекти за 80% и зголемување на каматните стапки од 1 до 5 п.п.;

VI симулација: Зголемување на нефункционалната кредитна изложеност кон нефинансиските субјекти за 80%, депрецијација на курсот на денарот за 30% и зголемување на каматните стапки од 1 до 5 п.п.;

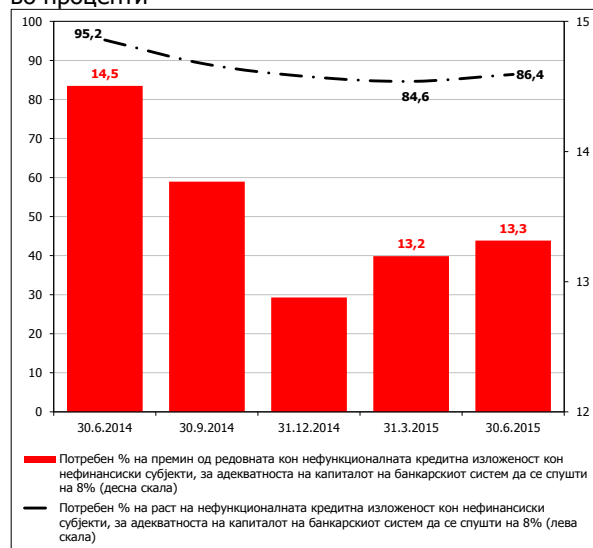
**Забелешка: Кредитната изложеност кон нефинансиските субјекти ја вклучува вкупната кредитна изложеност намалена за изложеноста на банките кон финансиските институции и државата, односно кон клиентите од дејностите „финансиски дејности и дејности на осигурување“ и „јавна управа и одбрана и задолжително социјално осигурување“.

Хипотетичките шокови на страната на кредитниот ризик имаат најголемо влијание врз стабилноста на банкарскиот систем. Во рамки на кредитната изложеност кон нефинансиските субјекти, симулациите покажуваат дека е потребен раст од 86,4% на нефункционалната кредитна изложеност, односно премин на 13,3% од редовната кон нефункционалната кредитна изложеност, за

Графикон бр. 54

Потребно влошување на квалитетот на кредитната изложеност за да може адекватноста на капиталот на банкарскиот систем да се спушти на 8% во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

да може адекватноста на капиталот на банкарскиот систем да се спушти на законски минималното ниво од 8%. Овие симулации би довеле до речиси двојно зголемување на учеството на нефункционалната во вкупната кредитна изложеност кон нефинансиските субјекти (од тековните 10%, на 18,7%). Сепак, станува збор за прилично екстремни и помалку веројатни симулации, особено на краток рок. За споредба, во вториот квартал од 2015 година, само 0,6% од редовната кредитна изложеност кон нефинансиските субјекти премина во изложеност со нефункционален статус (во последните шест години, историскиот максимум за овој податок изнесува 2,1% и беше достигнат во вториот квартал од 2009 година).

III. СТРУКТУРНИ КАРАКТЕРИСТИКИ, ПОЗНАЧАЈНИ БИЛАНСНИ ПРОМЕНИ И ПРОФИТАБИЛНОСТ НА БАНКАРСКИОТ СИСТЕМ

1. Број на банки и сопственичка структура на банкарскиот систем

На 30.6.2015 година, бројот на институциите коишто вршат банкарски активности во Република Македонија е непроменет во однос на претходниот квартал и изнесува петнаесет банки и три штедилници³⁶.

Единаесет банки се во претежна сопственост на странски акционери, при што седум од нив се подружници на странски банки.

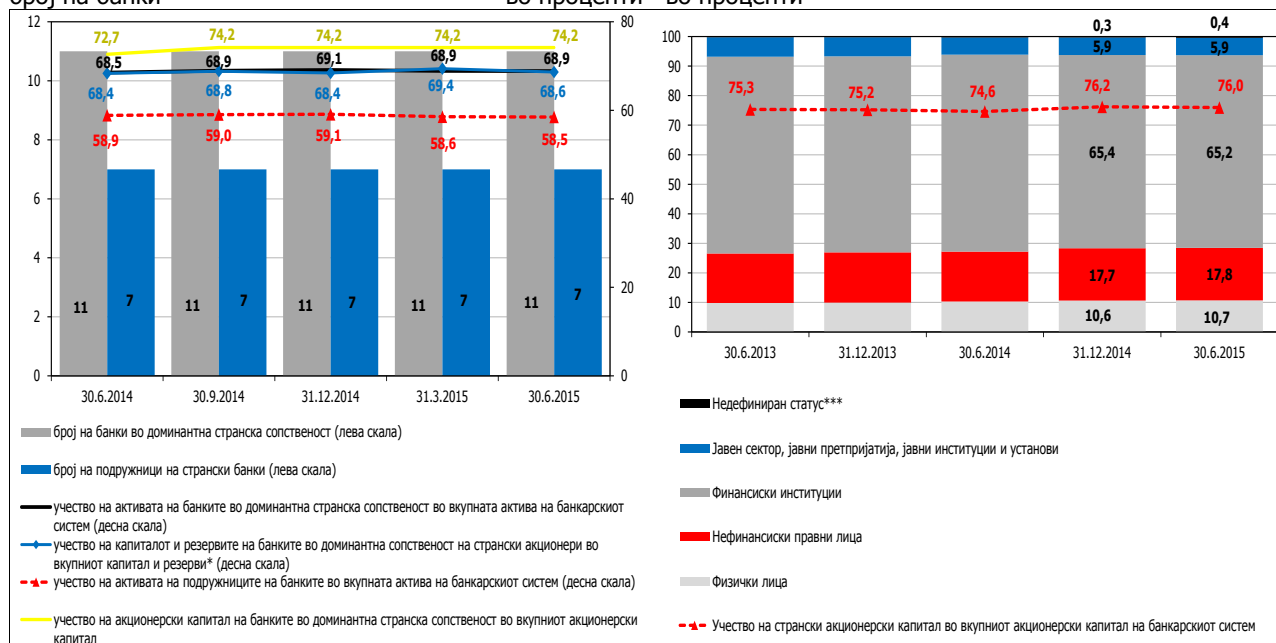
Графикон бр. 55

Број и пазарно учество на банките во претежна странска сопственост (лево) и сопственичка структура на акционерскиот капитал** на сите банки (десно)

број на банки

во проценти

во проценти

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

*Капиталот и резервите ги опфаќаат акционерскиот капитал и премиите врз основа на уплатените акции, резервниот фонд, задржаната добивка (акумулираната загуба) и ревалоризациските резерви. Капиталот и резервите се намалени за тековната загуба.

**Акционерскиот капитал ја опфаќа номиналната вредност на уплатените обични и приоритетни акции.

***Со поимот „недефиниран статус“ се опфатени акциите во сопственост на субјекти коишто не можат да се идентификуваат, коишто се во постапка на стечај или ликвидација или чија стечајна или ликвидациска постапка е затворена.

Банките во претежна сопственост на странски акционери имаат најголемо учество во акционерскиот капитал на банкарскиот систем, коешто во последните четири

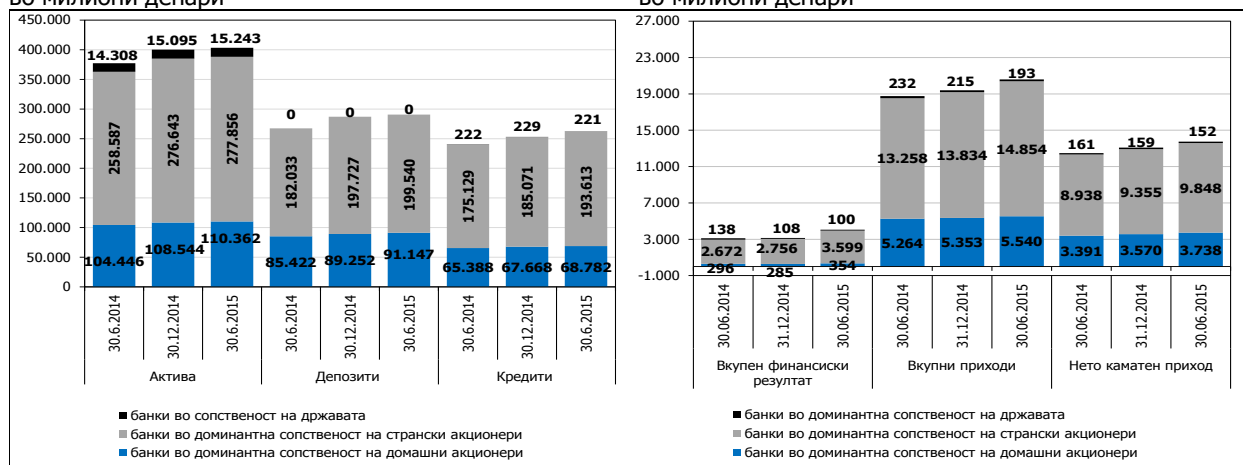
³⁶ Анализата на штедилниците не е опфатена во овој извештај поради нивната незначителна улога во банкарскиот систем (банки и штедилници), со учество од само 0,7% во вкупната актива и 0,9% и 0,3% во вкупните кредити и вкупните депозити на нефинансиски субјекти. Профилот на ризичност и обемот на активностите на штедилниците се анализира во извештаите за финансиската стабилност на Република Македонија.

квартали е непроменето и изнесува 74,2%. Непроменето е и учеството на акционерскиот капитал на подружниците на странски банки, коешто изнесува 59,2%. Од друга страна, учеството на странскиот капитал во вкупниот акционерски капитал на банкарскиот систем се намалува во последните два квартала и на 30.6.2015 година изнесува 76,0%³⁷. Финансиските институции преовладуваат во сопственичката структура на акционерскиот капитал, со учество од 65,2%.

Банките во претежна странска сопственост имаат најголема застапеност во капиталните позиции, но и во сите поважни позиции од билансите на банките.

Графикон бр. 56 Структура на поважните позиции од билансите на банките според претежната сопственост на банките во милиони денари

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

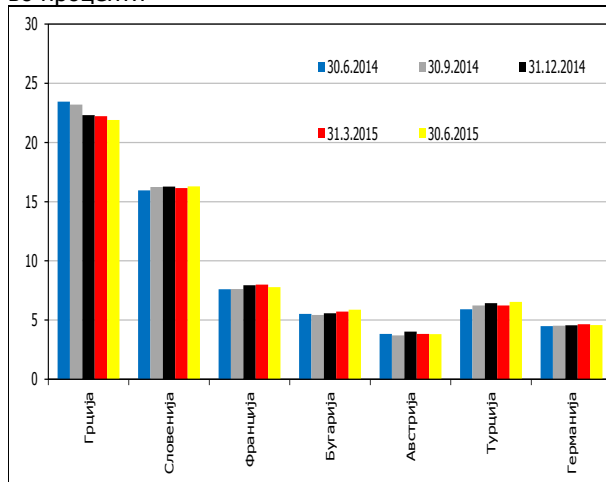
Забелешка: Категориите од билансот на успех се анализираани. Анализирањето е направено со збир на вредностите од последните дванаесет месеци за соодветните категории од билансот на успех.

³⁷ ЕБРД го намали своето учество во акционерскиот капитал на „ТТК банка“ АД Скопје, за 2,9 проценти поени, т.е. од 18,9% на 16,0%. Исто така, промена на сопственоста на капиталот од странска во домашна, преку тргување на Македонската берза се забележа и кај други три банки.

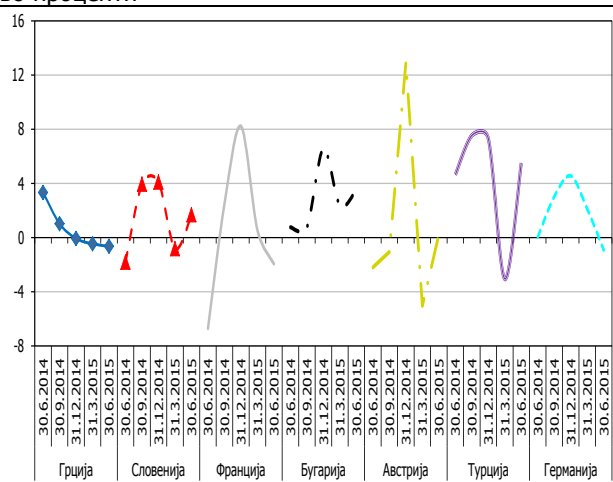

Графикон бр. 57 Пазарно учество на банките, според активата (лево) и стапка на промена на активата на банките (десно), според земјата на потекло на претежниот странски акционер*

во проценти

во проценти

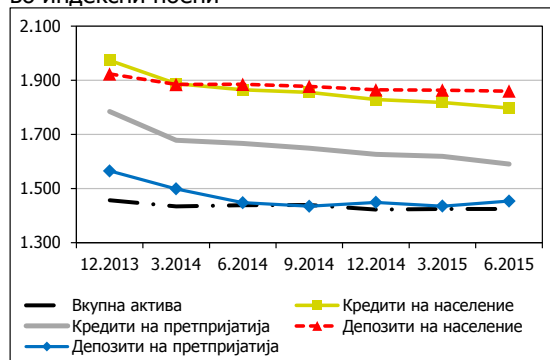

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

*Банката којашто е во домашна сопственост, како и банките коишто немаат претежен сопственик не се вклучени во графиконот.

Три банки имаат претежен акционер од Бугарија, две од Грција, додека по една банка од Словенија, Франција, Австрија, Турција и Германија.

Графикон бр. 58 Херфиндалов индекс во индексни поени

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Според земјата на потекло на претежниот странски акционер се забележува промена во пазарните учества, и тоа пораст на учеството на банките со претежен сопственик од Турција за 0,3 и Бугарија за 0,2 процентни поена и намалување на учеството на банките со претежен акционер од Франција за 0,2 и Грција за 0,3 процентни поени.

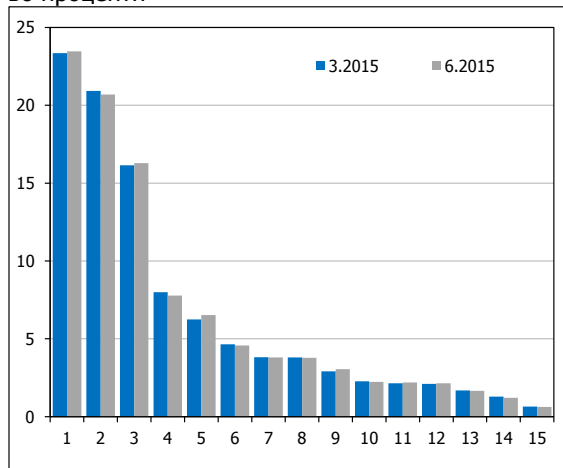
Концентрацијата на банкарскиот систем според Херфиндаловиот индекс³⁸ се движи по надолна линија.

Вредноста на Херфиндаловиот индекс за кредитите на населението за првпат во анализираниот период се сведе во прифатливите рамки, со што само индексот

³⁸ Херфиндаловиот индекс се пресметува според формулата $HI = \sum_{j=1}^n (S_j)^2$, каде што S е учеството на секоја банка во

вкупниот износ на категоријата којашто се анализира (на пример: вкупна актива, вкупни депозити итн.), а n е вкупниот број на банки во системот. Кога индексот се движи во интервал од 1.000 единици до 1.800 единици, нивото на концентрација во банкарскиот систем се смета за прифатливо.

Графикон бр. 59 Учество на поединечните банки во вкупната актива на банкарскиот систем во проценти

Извор: НБРМ, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

за депозитите на населението е над прифатливите граници.

Пазарното учество по поединечна банка се намалува кај поголемиот број банки коишто и онака имаат мало учество, со што се потврдува високата концентрација во банкарскиот систем. Имено, три од банките зафаќаат 60,4% од вкупната актива на банкарскиот систем, а дури десет банки имаат поединечно учество помало од 5%.

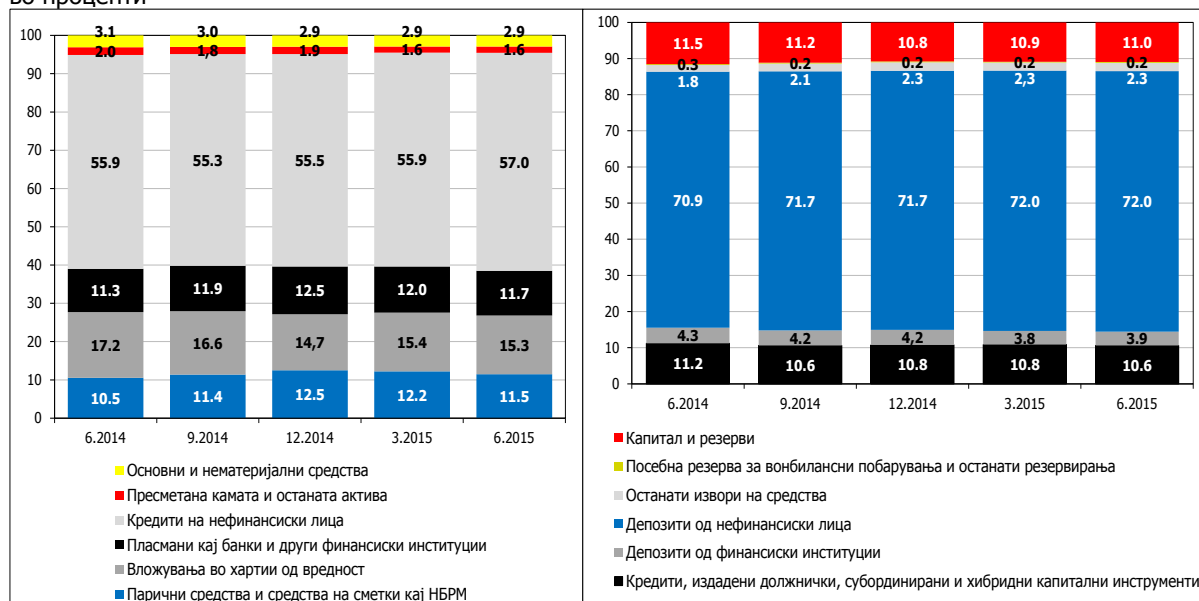

2. Активности на банките

Во вториот квартал од 2015 година, вкупната актива на банките порасна со умерено забрзување, и во однос на претходниот квартал, и во однос на истиот период од претходната година. Порастот на кредитната поддршка од страна на банките во поголем дел се однесуваше на домаќинствата, но при натамошна поддршка и на корпоративниот сектор, којашто забележа значително зајакнување, во споредба со првиот квартал. Кредитниот раст во вториот квартал од годината е во значителен дел „финансиран“ од ликвидните средства на банките (иако кај нив сè уште постои зголемен интерес за вложување во државните обврзници). Имено, во вториот квартал од 2015 година, промените во согледувањата на јавноста за ризиците, предизвикани од неизвесноста околу исходот со должничката криза во Грција, како и од домашните политички случувања, предизвикаа послаби остварувања кај депозитната база на секторот „домаќинства“. Со тоа, зголемувањето на депозитниот потенцијал на банките во целост произлезе од новите денарски депозитни средства на корпоративниот сектор коишто воедно придонесоа и за намалување на рочноста на депозитниот потенцијал. Последните измени кај задолжителната резерва (од август 2015 година) се однесуваат на стимулирањето на подолгорочното денарско штедење на домаќинствата и воопшто, зголемувањето на понудата на штедни производи во денари, а со тоа и проширувањето на можностите за поголема кредитна поддршка на нефинансиските субјекти.

Графикон бр. 60

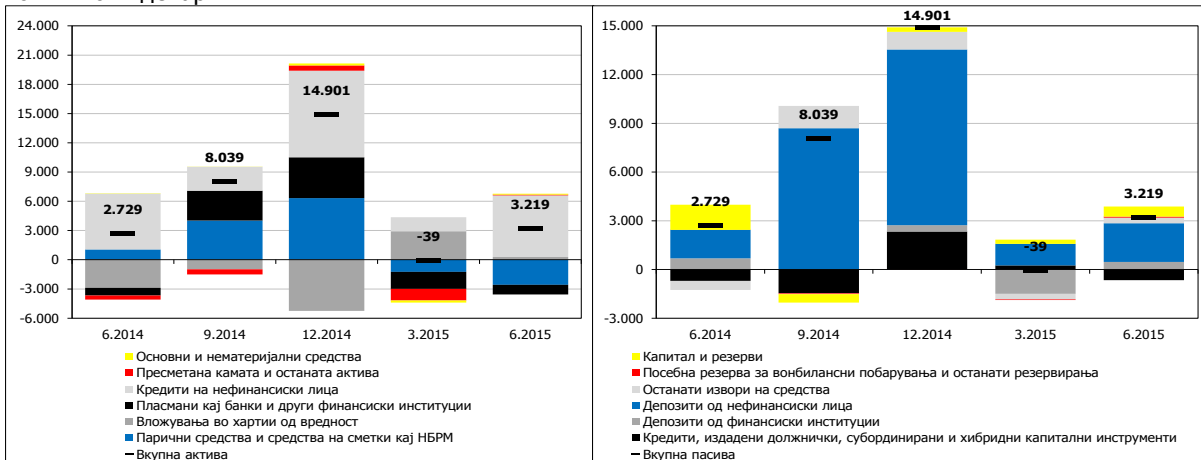
Структура на активата (лево) и на пасивата (десно) на банкарскиот систем во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

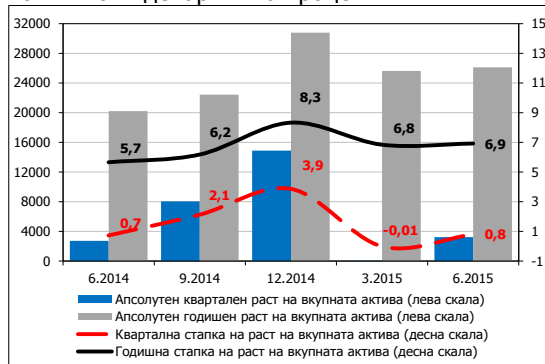
Графикон бр. 62

Апсолутна квартална промена на компонентите на активата (лево) и на пасивата (десно) на банкарскиот систем во милиони денари

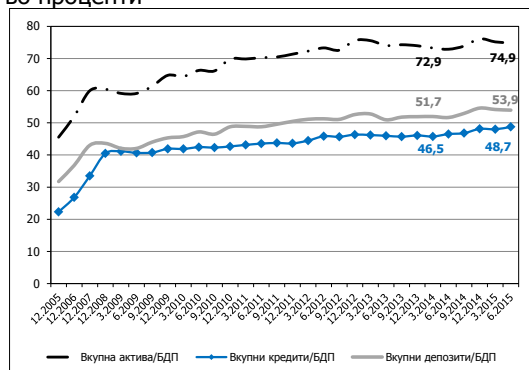
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 61 Промена на активата на банкарскиот систем во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 63 Степен на финансиско посредување во Република Македонија во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

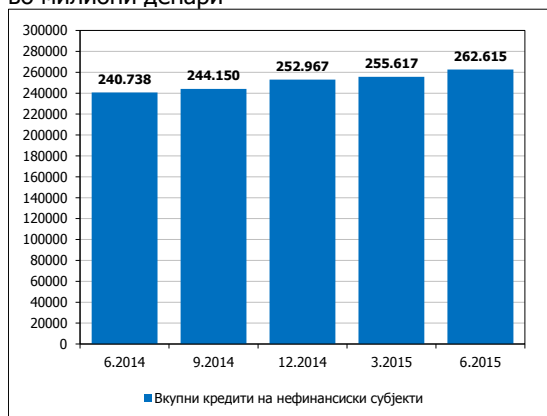
Во вториот квартал од 2015 година, вкупната актива на банкарскиот систем забележа минимално забрзан раст (и на квартална и на годишна основа) и достигна 403.461 милион денари. Кварталната динамика на банкарските активности во најголем дел беше поттикната од кредитите на нефинансиските субјекти, коишто растеа забрзано, во споредба со депозитите. Останатите позначајни промени во активата беа позначителното намалување на паричните средства и средствата на сметките кај Народната банка³⁹, намалувањето на пласманите кај банките и другите финансиски институции и натамошното зголемување на вложувањата на банките во домашни долгорочни должнички хартии од вредност (во најголем дел тригодишни и двегодишни државни обврзници во денари). Ваквите движења придонесоа за мали промени на показателите за степенот на финансиско посредување.

³⁹ Намалувањето на категоријата „парични средства и сметки кај Народната банка“ во целост се должи на намалените краткорочни депозити во денари (до еден месец) кај Народната банка (за 2.840 милиони денари, или за 23,1%). Подетално обработени во делот 2. Ликвидносен ризик.

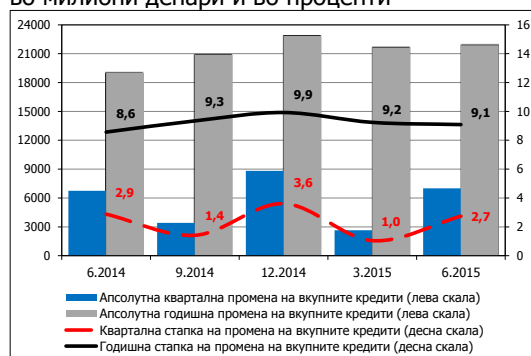
2.1.1 Кредити на нефинансиските субјекти

Графикон бр. 64
Износ на кредитите на нефинансиските субјекти
во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 65
Промена на кредитите на нефинансиските субјекти
во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во вториот квартал од 2015 година, во услови на натамошен економски раст на домашната економија, порастот на кредитната активност на банките кон нефинансискиот сектор⁴⁰ покажа мало заживување, по забавувањето во претходниот квартал. Вкупните кредити одобрени на нефинансиските субјекти, на квартална основа, се поголеми за 6.998 милиони денари (или, за 2,7%), што е речиси тројно повеќе во однос на претходниот квартал, кога пораснаа за само 1,0% (вообичаено растот во првиот квартал од годините е низок). Најголем удел во растот на вкупните кредити на нефинансиските субјекти во вториот квартал од 2015 година имаа кредитите на домаќинствата⁴¹. Имено, кредитната поддршка на банките кон домаќинствата е значително зголемена (за 4.600 милиони денари, или за 4,4%), при што кварталната стапка на раст е највисока во изминатите неколку години, односно во периодот по отпочнувањето на финансиската криза. Со тоа, овие кредити условуваат приближно две третини (65,7%) од кварталниот раст на вкупните кредити на нефинансиските субјекти. Забрзувањето на растот на кредитирањето беше изразено и кај корпоративниот сектор, со квартална стапка на раст којашто е неколкупратно повисока од стапката на раст остварена во претходниот квартал од годината⁴². Во вториот квартал од 2015 година, кредитирањето на претпријатијата и натаму е поддржано од нестандартната мерка на монетарната

⁴⁰ Кредитите кон нефинансиските субјекти ги вклучуваат кредитите на нефинансиските лица – резиденти и нерезиденти, и тоа кредитите на приватните и јавните нефинансиски друштва (кредитите на претпријатијата), централната влада, локалната самоуправа, непрофитните институции коишто им служат на домаќинствата (кредити на други клиенти), самостојните вршители на дејност и физичките лица (кредитите на домаќинствата).

⁴¹ Потрошувачките кредити и кредитите за набавка и реновирање на станбен и деловен простор се најкористените кредитни производи кај овој сегмент (анекс бр. 17).

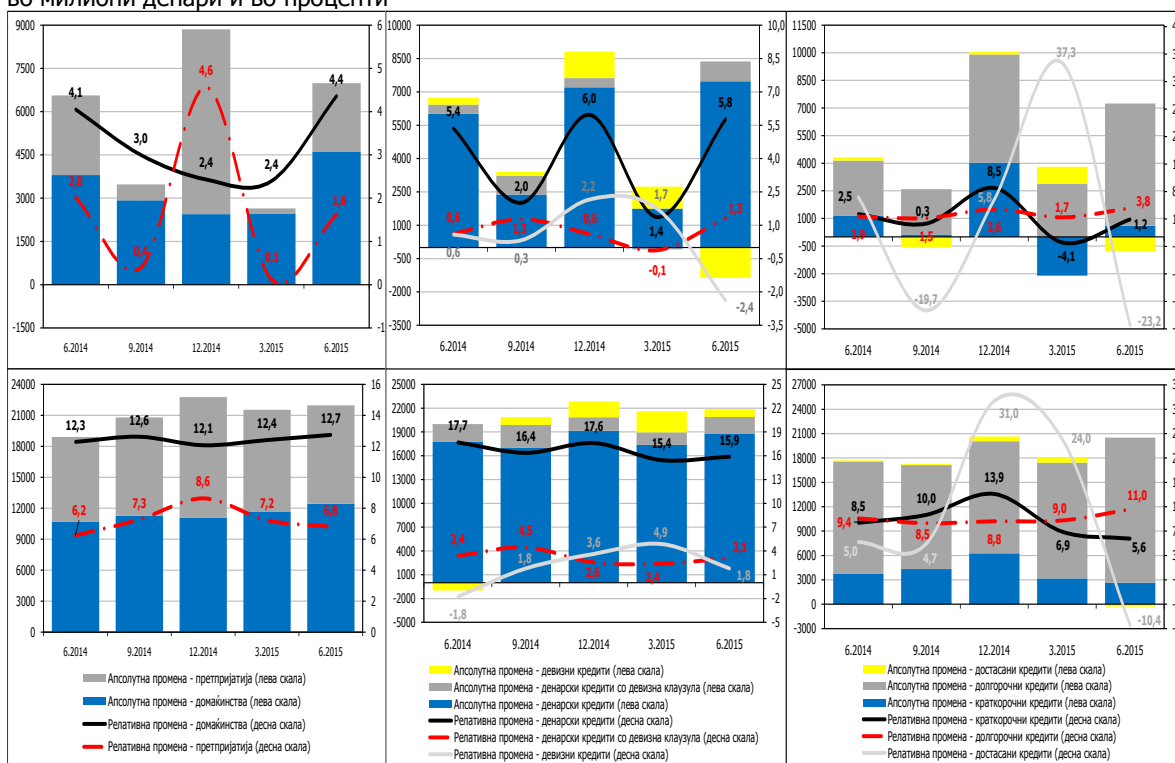
⁴² Кредитирањето на корпоративниот сектор на квартална основа порасна за 2.387 милиони денари, или за 1,6%, и зафати 34,1% од растот на вкупната кредитна активност (за споредба, во првиот квартал од 2015 година, учеството на корпоративните кредити во вкупниот кредитен раст изнесуваше само 6,8%).

политика за поттикнување на кредитната активност за нето-извозниците и производителите на електричната енергија⁴³.

Од валутен аспект, кварталното зголемување на вкупните кредити во целост се должи на денарските кредити⁴⁴, при што поголем квартален раст забележаа денарските кредити на претпријатијата (за 4.768 милиони денари, или 6,5%). Од друга страна, во вториот квартал од 2015 година, кредитите во странска валута за првпат по шест квартали (на остварен раст), бележат квартално намалување коешто речиси во целост произлегува, исто така, од корпоративниот сектор.

Графикон бр. 66 Квартална (горе) и годишна (долу) промена на кредитите, според секторот, валутата и рочноста во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

⁴³ Примената на нестандартната мерка за намалување на основата за задолжителна резерва на банките за износот на новоодобрените кредити на нето-извозниците и на домашните производители на електрична енергија е продолжена до 31 декември 2015 година.

⁴⁴ Кварталниот раст на денарските кредити значително забрза и изнесува 7.476 милиони денари, или 5,8%.

Од аспект на рочноста, долгорочното кредитирање и понатаму е главниот двигател на целокупното квартално зголемување на вкупните кредити на нефинансиските субјекти, а позитивно придвижување бележат и кредитите на краток рок, наспроти падот забележан во претходното тримесечје.

Графикон бр. 67

Структура на вкупните кредити, според секторот (лево) и валутата (средина), и на редовните кредити, според рочноста (десно)

во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Годишната стапка на раст на вкупните кредити на крајот на јуни (9,1%) е речиси непроменета во однос на март 2015 година (9,2%).

Графикон бр. 68

Состојба на депозитите на нефинансиските субјекти

во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

2.1.2 Депозити на нефинансиските субјекти

Во вториот квартал од 2015 година, депозитниот потенцијал на банкарскиот систем и натаму расте, и во однос на претходниот квартал, и во однос на истиот период од претходната година. Главна причина за зајакнувањето на порастот на депозитите на нефинансиските субјекти⁴⁵ е посилното зголемување на депозитите на претпријатијата, при негативен придонес на депозитите на домаќинствата.

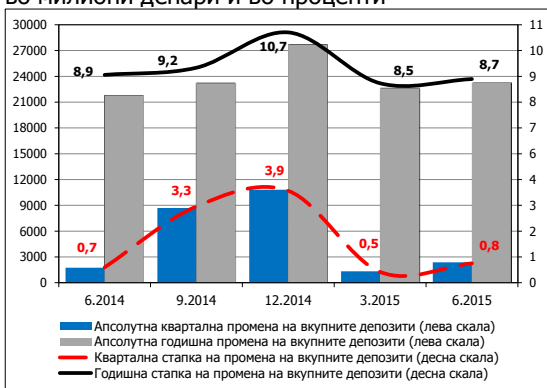
⁴⁵ Во вториот квартал од 2015 година, кварталната стапка на раст на депозитите на нефинансиските субјекти достигна 0,8%, во споредба со претходниот квартал, кога изнесуваше 0,5% и беше најниска во последните седум квартали.

Денарските депозити на претпријатијата, со значителен квартален раст од 4.483 милиони денари, или 9,5% (наспроти нивното посилно намалување во првиот квартал од годината) **во целост придонесоа за растот на корпоративните депозити, а со тоа и за растот на депозитниот потенцијал на целокупниот банкарски систем.**

Од аспект на рочноста, **растот на депозитите на претпријатијата целосно произлегува од депозитите по видување**, коишто на квартална основа повеќекратно пораснаа⁴⁶. Придонесот на краткорочните депозити на претпријатијата повторно е негативен и повисок во споредба со претходниот квартал, а исто влијаат и долгорочните депозити на претпријатијата (коишто се намалуваат за 4,2%, наспроти нивниот раст од 7,9% во првиот квартал од годината).

Спротивно на позитивните придвижувања на корпоративните депозити, депозитите на секторот „домаќинства“ во вториот квартал од 2015 година опаднаа. За разлика од вообичаениот раст во изминатите неколку квартали, депозитите на секторот „домаќинства“ по подолг период се намалија, и тоа за 1.476 милиони денари, или за 0,7%. Во нивни рамки, најголем квартален пад бележат денарските депозити на домаќинствата, коишто зафаќаа повеќе од 75,0% од вкупниот пад на депозитите на овој сектор⁴⁷. Анализирани од аспект на рочната структура, падот на депозитите на секторот „домаќинства“ во целост произлегува од намалувањето на краткорочните депозити, при мал раст на долгорочните депозити и депозитите по видување, наспроти растот на сите три компоненти во претходниот квартал. Имено, непрекинатиот раст на долгорочните депозити на домаќинствата

Графикон бр. 69
Промена на депозитите на нефинансиските субјекти во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

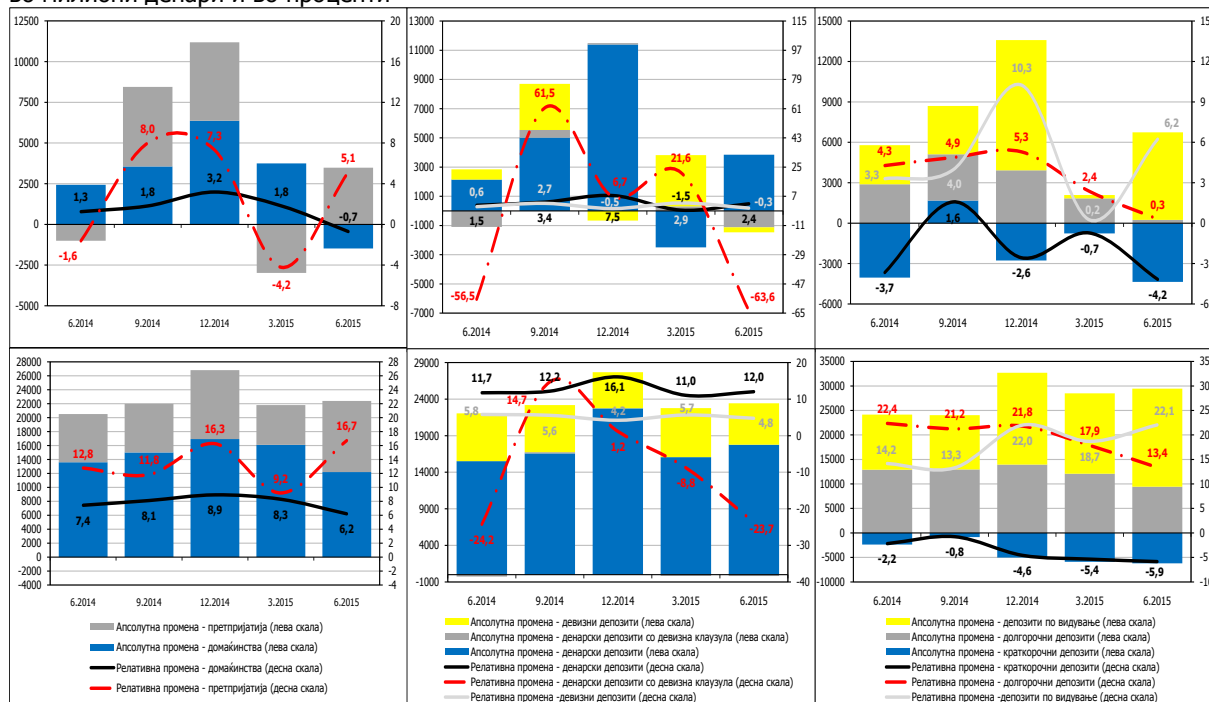
⁴⁶ Кварталната стапка на раст на депозитите по видување на корпоративниот сектор на крајот на јуни изнесуваше 12,9%, наспроти остварениот пад од 4,2%, на крајот на март 2015 година.

⁴⁷ Девизните депозити на домаќинствата се намалија за 341,8 милиони денари, или за 0,3%.

забележан во изминатите неколку години, продолжи и во вториот квартал од 2015 година, но со значително забавена динамика, како на квартална, така и на

Графикон бр. 70 Квартална (горе) и годишна (долу) промена на депозитите, според секторот, валутата и рочноста во милиони денари и во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

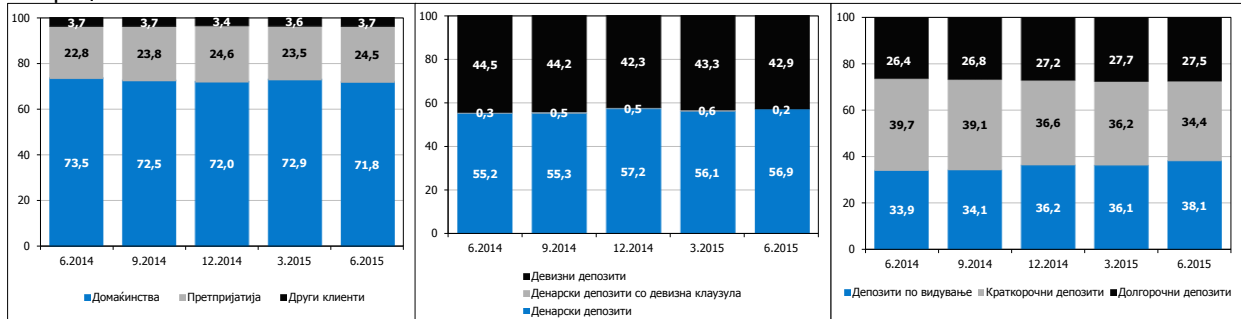
годишна основа. Кварталната стапка на раст на долгорочните депозити на домаќинствата изнесува 0,5%, и е најниска во изминатите неколку години. Ваквото движење на депозитите на домаќинствата, во услови на задржување на поволните остварувања на домашната економија, во најголем дел беше последица на политичките фактори во земјата, како и на случувањата во Грција. Сепак, падот на депозитите на домаќинствата во овој период е релативно мал, што паралелно со натамошното најголемо учество на денарските депозити на домаќинствата во вкупната депозитна база на банките, претставува знак за привремено надолно поместување и понатамошна склоност на домаќинствата за штедење во денари. За поттикнување на подолгорочното штедење на домаќинствата во домашна валута и создавање простор за засилување

на кредитната активност кај банките придонесуваат и последните измени на Одлуката за задолжителната резерва, чијашто примена започна на 1 септември 2015 година. Со измените се врши намалување на стапката на задолжителната

Графикон бр. 71

Структура на вкупните депозити, според секторот, валутата и рочноста во проценти

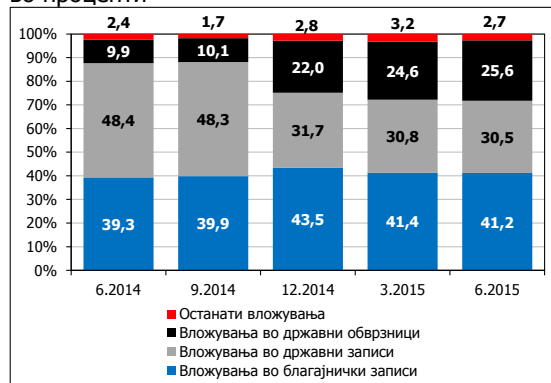

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

резерва за обврските на банките кон физички лица во домашна валута со договорна рочност над една година, од 8% на 0%, со што овие обврски добиваат ист третман како и обврските (и денарски и девизни) над две години, за кои веќе се применува стапка од 0% од август 2013 година. Имајќи предвид дека со измената банките се ослободуваат од задолжителната резерва за депозити на физички лица во денари со рочност повисока од една година, се очекува дека оваа мерка соодветно придонесе за поголема понуда на штедни производи во денари со попривлечни каматни стапки.

Графикон бр. 72

Структура на портфолиото на хартии од вредност во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

2.1.3 Останати активности

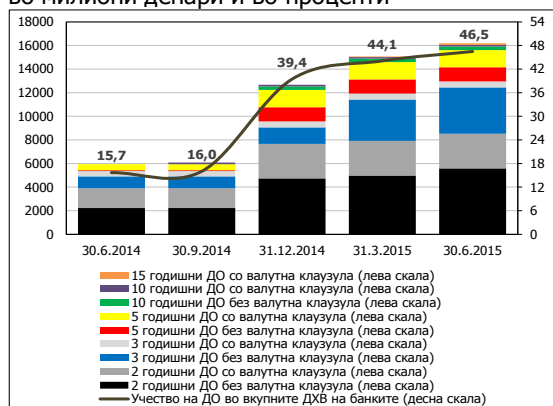
Во вториот квартал од 2015 година, портфолиото на државни хартии од вредност и натаму расте, но забавено. Притоа, кварталниот раст на портфолиото на хартии од вредност (за 287 милиони денари, или за 0,5%) во целост се темели врз зголемувањето на вложувањата на банките во домашни државни обврзници⁴⁸. Малку

⁴⁸ На 30.6.2015 година вложувањата на банките во државни обврзници достигнаа 15.806 милиони денари, што е повеќе за 672 милиони денари, или за 5,2% во однос на 31.3.2015 година.

Графикон бр. 73

Состојба на вложувањата на банките во државни обврзници (номинална вредност), според валутата и рочноста во милиони денари и во проценти

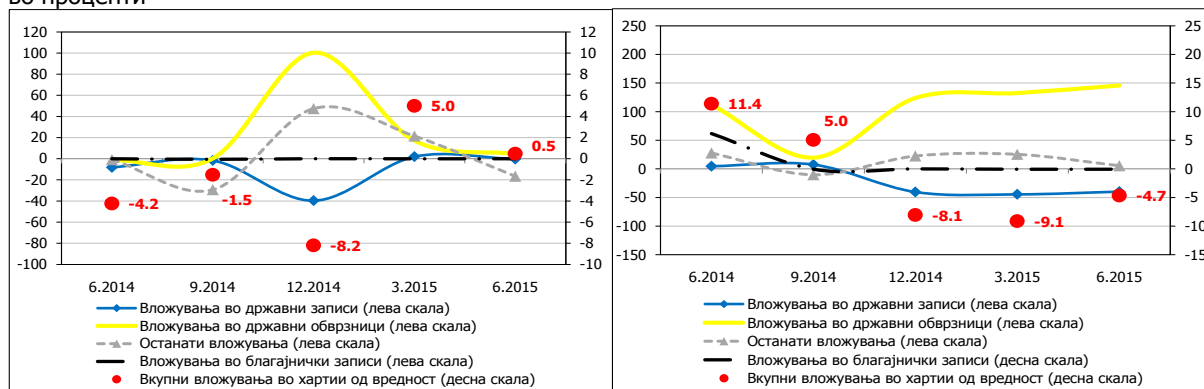
Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

повеќе од половината, или 53,8%, од растот на вложувањата во државните обврзници се однесува на двегодишните државни обврзници во денари, по што следуваат тригодишните државни обврзници во денари (со придонес од 38,6%). Спротивно на тоа, вложувањата на банките во државни записи, во вториот квартал од 2015 година се намалија (за 55 милиони денари, или за 0,3%)⁴⁹.

Кај вложувањата на банките во благајнички записи не се забележаа позначајни промени, во услови на непроменета понуда и непроменета каматна стапка на благајничките записи од страна на Народната банка.

Графикон бр. 74

Квартална (лево) и годишна (десно) промена на портфолиото на хартии од вредност во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

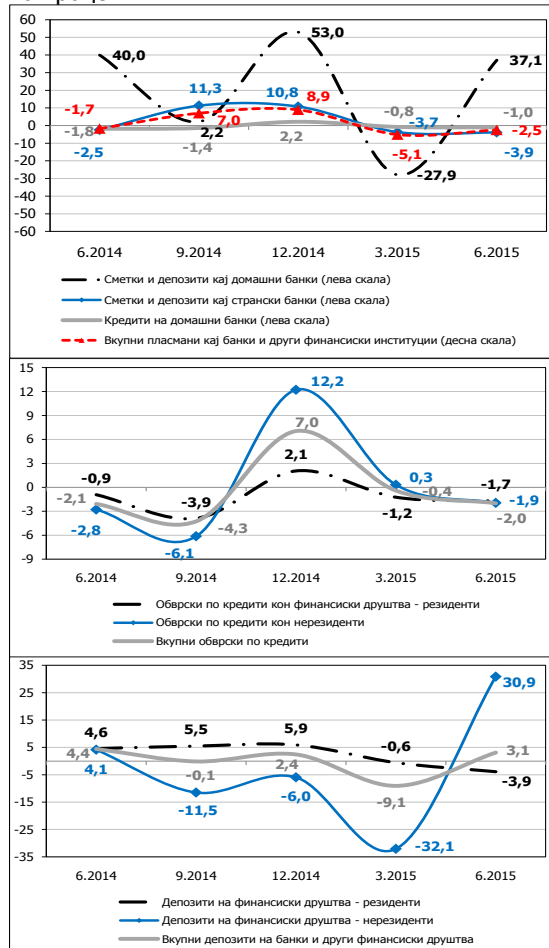
Пласманите кај банки и други финансиски институции, на квартална основа, се помали за 1.187 милиони денари, или за 2,5% (главно поради намалувањето на средствата на кореспондентните сметки кај странските банки), со што нивното учество во вкупната актива на банките се сведе на 11,4% (од 11,8% во март 2015 година).

⁴⁹ Во вториот квартал од 2015 година, понудениот износ на државни записи достигна 15.735,2 милиона денари.

Графикон бр. 75

Квартална промена на пласманите кај финансиските институции (горе), обврските врз основа на кредити (средина) и на депозитите на финансиските друштва (долу) во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Во рамки на пасивата, **обврските врз основа на кредити** квартално се намалија, што во најголем дел (56,4%) произлезе од намалените обврски врз основа на кредитите од нерезидентите - финансиски друштва и во помал дел (33,5%) од намалувањето на обврските врз основа на кредитите од финансиските друштва (резиденти), како резултат на намалените обврски врз основа на кредитните линии пласирани преку „МБПР“ АД Скопје.

Депозитите од банки и останати финансиски институции се многу мал извор на финансирање на банките (3,9% од вкупните извори на финансирање) и покрај остварениот раст во вториот квартал од 2015 година, главно заради зголемените краткорочни депозити во странска валута на членки на групите на кои им припаѓаат две средни банки во земјата⁵⁰.

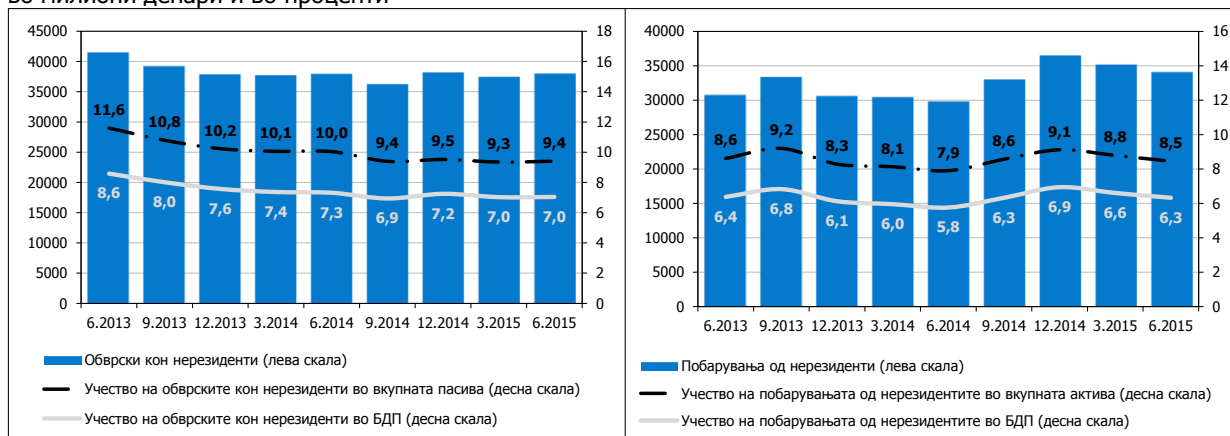
Во вториот квартал од 2015 година, банките во Република Македонија и натаму ги спроведуваат своите активности претежно на домашниот пазар. Обврските и побарувањата од нерезидентите се на ниско ниво и зафаќаат помалку од 10% од вкупната актива на банкарскиот систем⁵¹. Исто така, ниско е и учеството на побарувањата и обврските од/кон нерезидентите во БДП, коешто во вториот квартал од 2015 година, дополнително се намали, односно беше непроменето, соодветно.

⁵⁰ Кварталното зголемување на краткорочните депозити во странска валута на нерезидентите – финансиски друштва (до еден месец) изнесува 494 милиони денари, или за 46,2%.

⁵¹ Анализирано по поединечна банка, учеството на побарувањата на банките од нерезидентите во вкупната актива се движи во интервал од 0,5% до 19,1%, додека учеството на обврските на банките кон нерезидентите во вкупната пасива се движи во интервал од 0,9% до 23,0% (со исклучок на „МБПР“ АД Скопје).

Графикон бр. 76
Обврски (лево) кон и побарувања (десно) од нерезидентите
во милиони денари и во проценти

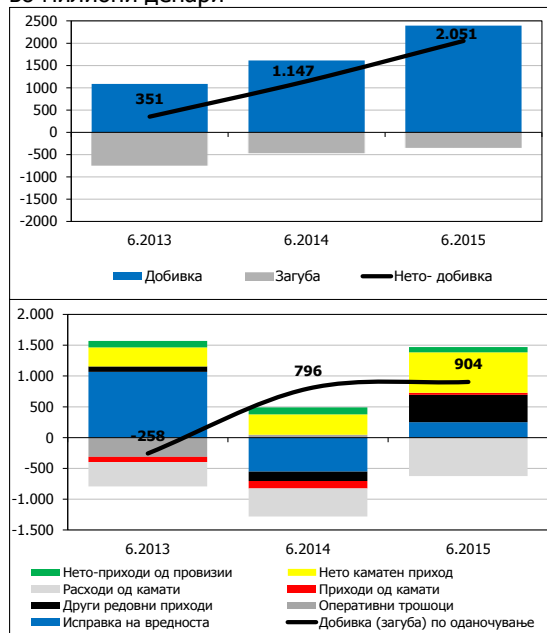

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

3. Профитабилност

Профитабилноста на банкарскиот систем и натаму се подобрува, при што добивката остварена во првото полугодие од 2015 година (во износ од 2.051 милион денари) е речиси двојно поголема од добивката остварена во истиот период претходната година. Причина за зголемената добивка се намалените каматни расходи, како и растот на другите редовни приходи, и покрај растот на исправката на вредноста на финансиските и на нефинансиските средства (преземениот имот). Показателите за профитабилноста се подобрени, а зголемена е и оперативната способност на банките за создавање приходи коишто ги покриваат расходите од нивното работење. Во споредба со јуни 2014 година, бројот на банките коишто остварија добивка е непроменет, а и нивното учество во вкупната актива на банкарскиот систем (девет и околу 68%, соодветно). Носител на позитивниот финансиски резултат се поголемите банки, при што кај само три од нив се концентрирани безмалку 95% од вкупниот финансиски резултат.

Графикон бр. 77
Нето-добивка по оданочувањето (горе)
и годишна промена на главните
приходи и расходи (долу)
во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

3.1 Приходи, расходи и показатели за профитабилноста и ефикасноста на банкарскиот систем

Во првите шест месеци од 2015 година, **вкупните приходи на банките** (вкупни редовни приходи⁵² и вонредни приходи), пораснаа за 1.185 милиони денари, или за 12,9%, во споредба со претходната година и достигнаа 10.355 милиони денари. Најголем придонес (од 55,2%) има порастот на нето каматниот приход (за 654,6 милиони денари, или за 10,5%), којшто, пак, се должи на **посилното годишно намалување на расходите од камати** (за 620,6 милиони денари, или за 17,2%) од **незначителното зголемувањето на приходите од камати** (за 34,0 милиони денари, или за 0,3%). Дополнителен придонес (од 37,5%) кон зголемувањето на вкупните приходи имаше и растот на другите редовни приходи (за 443,9 милиони денари⁵³, или за 47,7%). Во првите шест месеци од годината, раст забележаа и

⁵² Во вкупните редовни приходи се опфатени: нето каматниот приход, нето-приходите од провизии и другите редовни приходи (нето-приходите од тргување, нето-приходите од финансиски инструменти евидентирани по објективна вредност, нето-приходите од курсни разлики, приходите врз основа на дивиденди и капитални вложувања, нето-добивката од продажба на финансиски средства расположливи за продажба, капиталните добивки остварени од продажба на средства, ослободувањето на резервирањата за вонбилансни ставки, ослободувањето на останатите резервирања, приходи по други основи и приходите врз основа на наплатени претходно отпишани побарувања).

⁵³ Порастот на другите редовни приходи најмногу (околу 58%) се должи на капитална добивка остварена од продажбата на средства кај една банка.

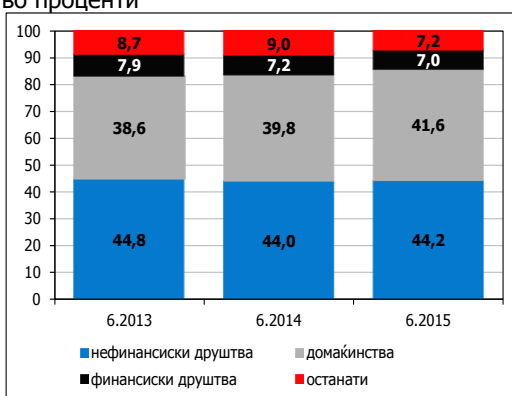

Графикон бр. 78
Структура на вкупните приходи
во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 79
Секторска структура на приходите од камати
во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

нето-приходите од провизии и надоместоци и вонредните приходи, меѓутоа со помало учество во растот на вкупните приходи.

Структурата на вкупните приходи во првите шест месеци од 2015 година претрпе мали поместувања во однос на претходната година, но **нето каматниот приход сè уште има најголемо учество во вкупниот приход на банките.**

Во првото полугодие од 2015 година, зголемувањето на приходите од камати, според одделните сектори, пред сè произлегува од приходите од камати од домаќинствата, а во помал дел и од нефинансиските друштва. Растот на приходите од камати од домаќинствата (за 162,3 милиони денари, или за 4,3%) соодветствува со годишниот кредитен раст кон овој сектор, и покрај надолниот тренд на каматните стапки на кредитите на домаќинствата⁵⁴. Приходите од нефинансиските друштва се зголемија за 13,5 милиони денари, или за 0,3%. Каматните приходи од останатите субјекти⁵⁵ се намалија за 182,9 милиони денари, или за 21,1%, главно поради намалените вложувања во државни записи. Каматните приходи од финансиските друштва, исто така се намалија (за 18,5 милиони денари, или за 2,7%) поради намалените приходи од камати од централната банка и други банки, како и намалениот обем на тргување со меѓубанкарски депозити.

Најголем придонес (од 76,6%) во намалувањето на вкупните каматни расходи⁵⁶ имаат каматните расходи од секторот „домаќинства“, коишто на годишна основа се помали за 475,2 милиона денари, или за 20,8%, при пад на депозитите

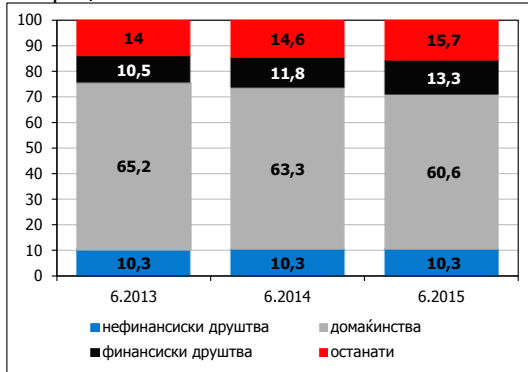
⁵⁴ При споредба на јуни 2015 година со јуни 2014 година, каматните стапки на сите видови на кредити (денарски со/без валутна клаузула и девизни кредити) бележат намалување.

⁵⁵ Во оваа категорија се вклучени каматните приходи од вложувања во државни записи и хартии од вредност.

⁵⁶ Вкупните каматни расходи се намалија за 620,6 милиони денари, или за 17,2%.

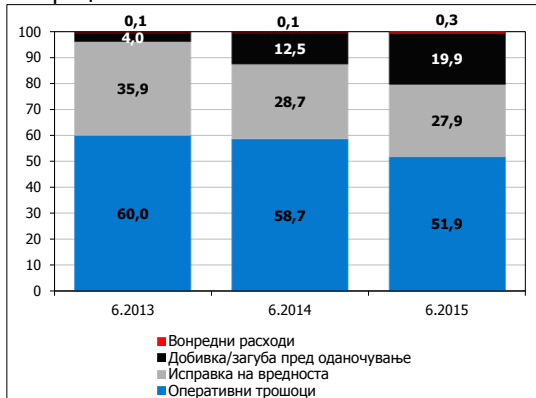

Графикон бр. 81
Секторска структура на расходите од камати
во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 80
Користење на вкупните приходи
во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

на домаќинствата⁵⁷ и на каматните стапки⁵⁸ на примените депозити од овој сектор. И покрај изразеното намалување, каматните расходи од секторот „домаќинства“ имаат најголемо учество во структурата на расходите од камати. Во првите шест месеци од 2015 година, **се намалија каматните расходи и кај другите сектори**, пред сè поради пониските депозитни каматни стапки во споредба со 2014 година⁵⁹. Каматните расходи од нефинансиските друштва (за орочени депозити) и останатите субјекти (главно расходите од камати за финансиските друштва - нерезиденти врз основа на обврски за кредити) имаа придонес од 10,0% и 9,0%, соодветно, во вкупното намалување на каматните расходи. Каматните расходи од финансиските друштва (за орочени депозити на пензиските фондови и осигурителните друштва) имаа помал придонес (4,5%) во намалувањето.

Учеството на оперативните трошоци⁶⁰ во вкупните приходи се намали за 6,7 процентни поени во споредба со претходната година и изнесува 51,9%. Овие трошоци, **заедно со исправката на вредноста „трошат“ најголем дел од вкупните приходи на банките.** Намалувањето на учеството на овие трошоци придонесе за зголемување на учеството на добивката (пред оданочување) за 7,4 процентни поени.

Во првите шест месеци од 2015 година, оперативните трошоци на банките се намалија за 3,2 милиона денари, или за 0,1%, во споредба со претходната година. Притоа, намалувањето е најзабележително кај премиите за

⁵⁷ Подетално за движењата на депозитите во делот Депозити на нефинансиски субјекти.

⁵⁸ При споредбата на јуни 2015 со јуни 2014 година, каматните стапки на денарските депозити на домаќинства, без и со валутна клаузула се намалени за 0,9 им 2,8 процентни поени, соодветно, а на девизните депозити на домаќинства за 0,2 процентни поена.

⁵⁹ Во споредба со првото полугодие од 2014 година, каматните стапки за депозитите се намалени за 0,2 процентни поена.

⁶⁰ Оперативните трошоци на банките ги опфаќаат: трошоците за вработените, амортизацијата, општите и административните трошоци, премиите за осигурување депозитите и останатите оперативни трошоци, со исклучок на вонредните расходи.

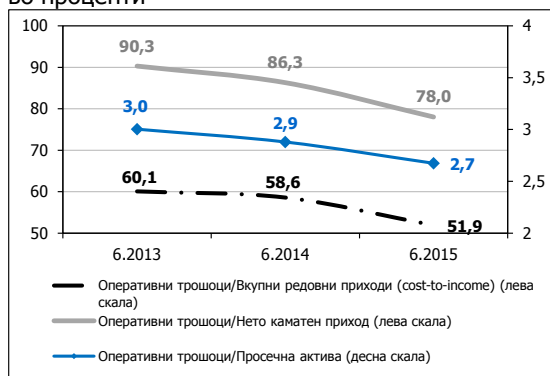

Графикон бр. 82
Структура на оперативните трошоци
во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 83
Показатели за ефикасноста на банките
во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

осигурување депозити⁶¹ (за 124,8 милиони денари, или за 18,9%) и кај посебната резерва за вонбилансна изложеност (за 31,2 милиона денари, или за 13,5%). Наспроти тоа, трошоците за вработени забележаа најизразен раст од 119,4 милиони денари, или за 5,7%. **Во структурата на оперативните трошоци не се забележаа поголеми промени**, односно во неа главно учество и понатаму имаат трошоците за вработените и општите и административните трошоци (74,0%).

Во првото полугодие од 2015 година, продолжи трендот на подобрување на оперативната ефикасност на банките, којшто започна во 2012 година. Во услови на годишно намалување на трошоците на банките, наспроти зголемувањето на вкупните редовни приходи, износот на вкупните редовни приходи којшто се троши за покривање на оперативните трошоци е значително намален. Исто така, намалување бележат и останатите показатели за соодносот помеѓу одделните видови трошоци и вкупните редовни приходи, со што дополнително се потврдува подобрената оперативна ефикасност на банките.

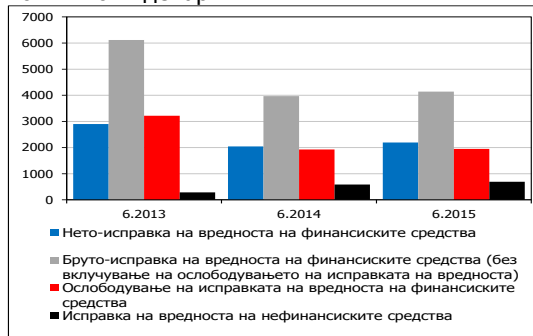
Во првото полугодие, банките издвоија повисок износ на исправка на вредноста и за финансиските и за нефинансиските средства. Така, во првите шест месеци од 2015 година, нето-исправката на вредноста којашто ја признаваат банките за оштетување на финансиските средства (кредитите и други слични побарувања) достигна 2.193 милиони денари, што претставува зголемување за 147,6 милиони денари, или за 7,2%⁶². Растот на нето-исправката на вредноста се должи

⁶¹ Почнувајќи од 1.6.2014 година, стапката на премијата за осигурување на депозитите е пониска за 0,2 процентни поена и изнесува 0,5% на годишно ниво, но и падот на депозитите како основа за пресметка на премијата придонесе за намалување на овие трошоци.

⁶² За споредба, во првото полугодие од 2014 година, нето-исправката на вредноста на финансиските средства (кредити и други слични побарувања) на годишна основа се намали за 854 милиони денари, или за 29,4%.

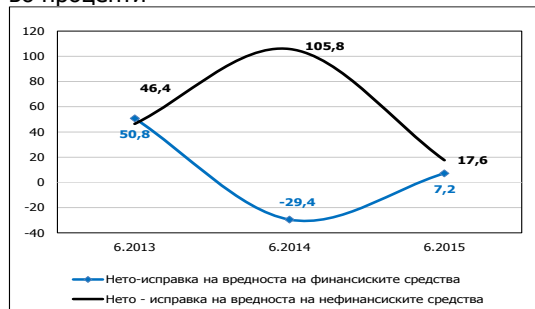

Графикон бр. 84
Исправка на вредноста на финансиските и нефинансиските средства во милиони денари

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 85
Годишна стапка на промена на трошокот за исправка на вредноста во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

на посилното зголемување на бруто-исправката, односно покривање на очекуваните кредитни загуби од страна на банките, во споредба со зголемувањето на ослободената исправка на вредноста поради наплата. И покрај растот на исправката, делот од нето каматниот приход којшто се троши за покривање на исправката на вредноста за финансиските средства се намали од 32,8% (30.6.2014 година), на 31,8% (30.6.2015 година), поради посилниот раст на нето каматниот приход.

Во првите шест месеци од 2015 година, исправката на вредноста на нефинансиските средства (преземенит имот) исто така се зголеми (за 103,6 милиони денари, или за 17,6% и достигна износ од 691,2 милиона денари), што главно се должи на редовното годишно регулаторно оштетување на преземените средства.

Зголемената добивка на банкарскиот систем во 2015 година позитивно влијаеше врз основните показатели за профитабилноста на банките. Во споредба со претходната година, зголемени се стапките на поврат на активата и на капиталот, а подобрена е и профитната маргина⁶³ на банките.

Табела бр. 3 Показатели за профитабилноста и ефикасноста на банкарскиот систем во проценти

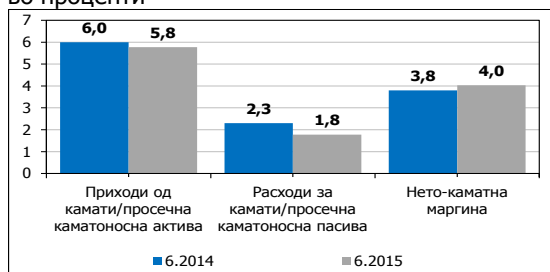
	6.2014 година	6.2015 година
Стапка на поврат на просечната актива (ROAA)	0,6	1,0
Стапка на поврат на просечниот капитал (ROAE)	5,4	9,4
Оперативни трошоци / вкупни редовни приходи (Cost-to-income)	58,6	51,9
Некаматни расходи / вкупни редовни приходи	64,8	58,3
Трошоци за плати / вкупни редовни приходи	23,0	21,6
Трошоци за плати / оперативни трошоци	39,3	41,5
Исправка на вредноста за финансиските и нефинансиските средства / нето каматен приход	42,3	41,9
Нето каматен приход / просечна актива	3,3	3,4
Нето каматен приход / вкупни редовни приходи	68,0	66,5
Нето каматен приход / некаматни расходи	104,9	114,1
Некаматни приходи / вкупни редовни приходи	38,2	39,9
Добивка (загуба) од работењето / вкупни редовни приходи	12,5	19,8

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките. Показателите пресметани за одделните групи банки се дадени во анексот бр. 3б.

⁶³ Профитната маргина претставува однос на добивката (загубата) од работењето и вкупните редовни приходи.

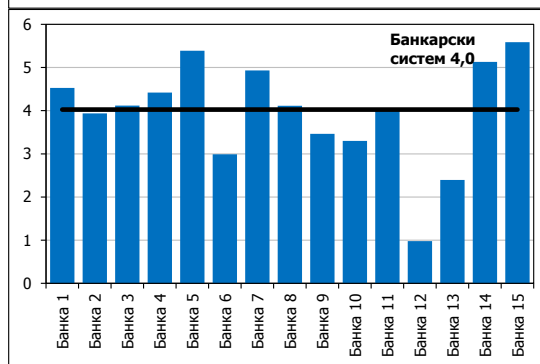
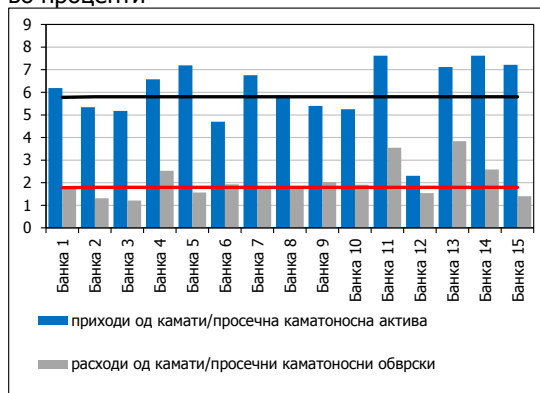

Графикон бр. 86
Нето каматна маргина
во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Графикон бр. 87
Приходи/расходи во однос на
каматносна актива/пасива (горе)
Нето каматна маргина, по банки (долу)
во проценти

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Годишното зголемување на нето каматната маргина⁶⁴ е одраз на поизразениот годишен раст на нето каматниот приход (за 10,5%) од растот на просечната каматносна актива (за 4,0%). Всушност, главниот причинител за зголемувањето на каматната маргина е намалувањето на каматните расходи, коишто истовремено придонесоа и за годишно намалување на расходите од камати по единица каматносна пасива. Од друга страна, намалените активни каматни стапки предизвикаа мало намалување на приходите од камати по единица каматносни средства. Анализирano по поединечна банка, од вкупно петнаесет банки, осум банки остварија повисока нето каматна маргина од нето каматната маргина на ниво на банкарскиот систем, којашто на 30.6.2015 година изнесува 4,0%.

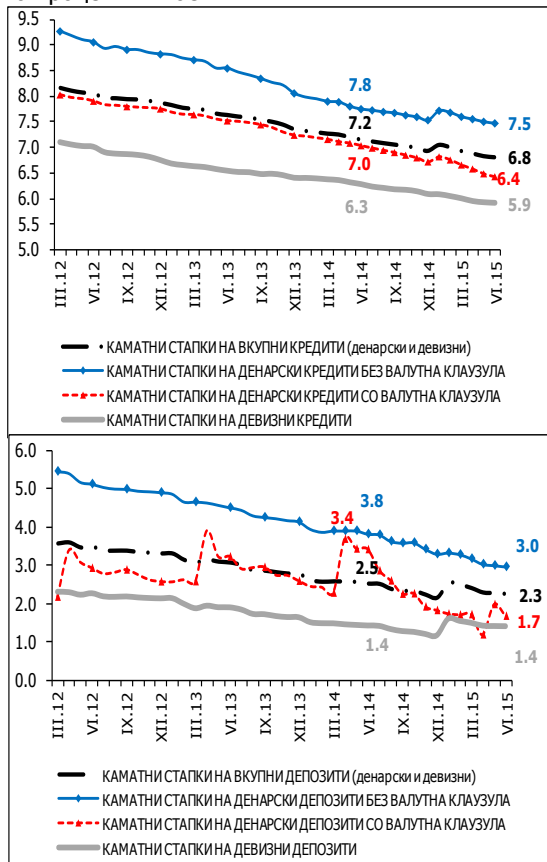
3.2 Движење на каматните стапки и на каматниот распон

Во првото полугодие од 2015 година, активните и пасивните каматни стапки на банките и натаму се намалуваа, и покрај тоа што основната каматна стапка на Народната банка беше непроменета. Во однос на првите шест месеци од 2014 година, распонот минимално се намали (од 4,65 процентни поени на 4,57 процентни поени), главно поради поголемото намалување на пасивите каматни стапки, но и поради методолошките промени⁶⁵.

⁶⁴ Нето каматната маргина е пресметана како сооднос меѓу нето каматниот приход и просечната каматносна актива. Просечната каматносна актива е пресметана како аритметичка средина од износите на каматносна актива на крајот на првите шест месеци од тековната година и на крајот на претходната година.

⁶⁵ Почнувајќи од јануари 2015 година, податоците за каматните стапки на банките и штедилниците се прибираат според нова методологија за каматни стапки. Податоците добиени според новата и претходната методологија не можат целосно да се споредат, така што годишната разлика за јуни 2015 година (во однос на јуни 2014 година), покрај промената на соодветната камата, во себе го вклучува и ефектот од методолошката разлика. Позначајни разлики помеѓу новата и старата методологија се следниве: 1) како известувачи на податоци се опфатени банките и штедилниците, додека претходно известувачи беа само банките; 2) кај секторот „домаќинства“, покрај физичките лица и самостојните вршители на дејноста се опфатени и непрофитните институции коишто им служат на домаќинствата, што не беше случај со старата

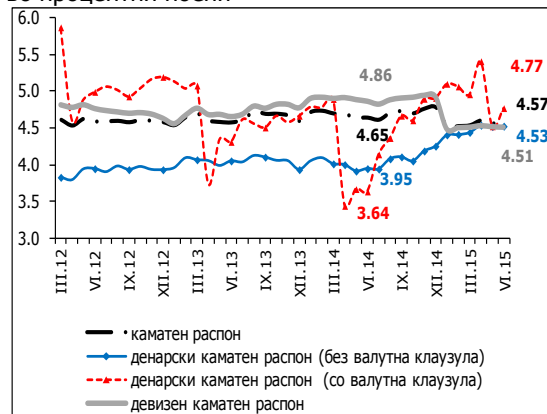
Графикон бр. 88
Активни (горе) и пасивни каматни стапки (долу)
во процентни поени

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

Од аспект на валутата, каматниот распон кај девизите се намали (за 0,4 процентни поени), додека каматниот распон кај денарите се зголеми (за 0,6 процентни поени). Овој тренд кај девизите е резултат на падот на каматните стапки кај девизните кредити (за 0,4 процентни поени), во однос на каматни стапки на девизните депозити, коишто останаа исти. Кај денарскиот каматен распон, пасивните каматни стапки имаат побрз пад (за 0,9 процентни поени), во однос на активните каматни стапки (коишто паднале за 0,3 процентни поени). Исто така, каматни стапки кај депозитите со девизна клаузула имаат побрз пад (за 1,7 процентни поени), во однос на каматните стапки кај кредитите со девизна клаузула (коишто се намалија за 0,6 процентни поени).

Графикон бр. 89
Каматен распон, според валутата
во процентни поени

Извор: Народната банка, врз основа на податоците доставени од страна на банките.

методологија; 3) вклучување на „финансискиот лизинг“ во рамки на финансискиот инструмент кредити; 4) каматните стапки на депозитите по видување и депозитите преку ноќ не се вклучени во пресметката на вкупните депозити како во старата методологија, туку се внесуваат во посебен образец; и 5) обновливите кредити не се вклучени во пресметката на каматните стапки на негативни салда на тековните сметки (што беше случај во старата методологија), туку се известуваат во посебен образец. Новата методологија за каматните стапки најмногу влијаеше врз нивото на пасивните камати, бидејќи каматните стапки на депозитите по видување и депозитите преку ноќ повеќе не се вклучуваат во пресметката на каматата на вкупните депозити.

АНЕКСИ